

JAARGANG 39, NUMMER 65

BULLETIN WIJNANDSRADE

PROËZIE

UITGAVE HEEMKUNDEVERENIGING
VRIENDEN VAN WIJNANDSRADE

Bulletin Wijnandsrade

Jaargang 39, nummer 65 (zomer 2020)

Uitgave van de Vrienden van Wijnandsrade

Redactie-adres: Wiel Oehlen, Goswijnstraat 2, 6367 EB Voerendaal
(w.oehlen@kpnmail.nl)

‘Bulletin Wijnandsrade’ is een uitgave van de heemkundevereniging ‘Vrienden van Wijnandsrade’. Het bevat nieuws, opstellen, fotoreportages, interviews en historische en heemkundige artikelen. Het centrale thema van het blad is: ‘Wijnandsrade in de ruimste zin van het woord’. Het doel van ‘Bulletin Wijnandsrade’ is kennis over ons dorp (historie, cultuur en natuur) te verspreiden en te stimuleren. Het blad verschijnt twee keer per jaar.

Wilt u reageren?

Wilt u ook een artikel schrijven?

Ook interesse en inspiratie?

Lever dan uw bijdrage of reactie in bij ons redactie-adres of mail naar: w.oehlen@kpnmail.nl. Mocht u in het bezit zijn van oude foto’s, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u verantwoord in beheer wilt geven of wilt laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen en telefoonnummers van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Druk

Drukkerij Jacobs, Schimmert

Foto’s omslag

Op 15 februari 2020 vond de officiële opening plaats van de Poëzieroute van Wijnandsrade. In de Naamse Steen te Laar groeide die plechtigheid uit tot een geanimeerd en bruisend mini-poëziefestival (foto’s Kirsti Heijnen).

Bulletin Wijnandsrade

Contributie

'Bulletin Wijnandsrade' verschijnt twee keer per jaar. Een abonnement c.q. het lidmaatschap van de Vrienden van Wijnandsrade bedraagt (minimaal) € 15,- per jaar (de meeste leden betalen spontaan een hoger bedrag). Wij gaan ervan uit dat de leden die 'Bulletin Wijnandsrade' per post ontvangen dit bedrag zelf spontaan verhogen tot (minimaal) € 18,50. Mocht u de contributie over 2020 nog niet naar ons hebben overgemaakt, dan verzoeken wij u dit alsnog te doen. Wij werken niet meer met acceptgiro's van de bank. U kunt uw financiële bijdrage overmaken op ons banknummer NL 43 RABO 013 77 36 371.

Inhoud van deze editie

In Memoriam (het bestuur)	Pag.	2
Koninklijke onderscheiding (het bestuur)	Pag.	4
Tuinfeest 1955 (anoniem)	Pag.	5
Swierse herinneringen (Wiel Oehlen)	Pag.	8
Rectificatie (de redactie)	Pag.	10
De poëzieroute van de Vrienden van Wijnandsrade (Wilfried Dabekaussen)	Pag.	13
Je thuis voelen in je dorp (Wilfried Dabekaussen)	Pag.	16
Jaaroverzicht 2019 (Rinus van den Nieuwenhof)	Pag.	18
Berichten uit het Dagelijks Bestuur (Rinus van den Nieuwenhof)	Pag.	24
Een klinkend welkom; de harpspeelster bij kasteel Wijnandsrade (Rob Kooiman)	Pag.	27
Zolang de aarde rond is, schrijft Wiel Oehlen aforismen (Jack Jetten)	Pag.	32
Het korte maar bijzondere leven van Jan Willem L'Ortye (1792-1844) uit Wijnandsrade, deel 2, tevens slot (Jos L'Ortye)	Pag.	37
Een bijzonder kruis uit de Tweede Wereldoorlog (Rineke Marell-Rijks)	Pag.	45
Petrus Antonius Spirz (Spierts) (Jos Linssen)	Pag.	50
Gemengd Nieuws (Jack Jetten)	Pag.	64
Sjpreuke van moeder, deel 4 (Jo Luijten en Wiel Oehlen)	Pag.	67

In Memoriam

Elly Coenen-Vaessen (oud-burgemeester van de gemeente Nuth)

Elly Coenen-Vaessen (foto: uit het archief van de Vrienden)

Op 8 april jl. overleed in Heerlen Elly Coenen-Vaessen, oud-burgemeester van Nuth en erelid van onze vereniging. Elly Coenen was de eerste vrouwelijke burgemeester van Nuth. Zij volgde in 1986 Chris Rutten op en bleef gedurende 11 jaar de eerste burger van Nuth, tot aan haar pensionering in 1997. Nuth heeft haar in die jaren leren kennen als een stevige bestuurder, die zich vanaf haar aantreden had voorgenomen een eigen plaats te veroveren in het door mannen gedomineerde politieke bestel. Dat leverde haar in het begin wat argwanend afwachten op, maar ze slaagde er al snel in zich binnen de gemeenschap te profileren als een rechtvaardige en meelevende burgemeester, die rechtlijnig was maar ook veel hartelijkheid uitstraalde. Dat werd alom gewaardeerd en leverde haar al snel de bijnaam "Miss Elly" op. Geboren in Bocholtz kwam zij met de bestuurspraktijk in aanraking in de provincie Zuid-Holland, als wethouder van Maassluis en als lid van Provinciale Staten van die provincie. In 1986 waagde zij de overstap naar het burgemeesterschap. Al snel na haar benoeming groeide een goed contact met Wijnandsrade, dat zij als één van de mooiste dorpen van haar gemeente beschouwde. Nog maar een half jaar in functie was zij actief voor de Vrienden toen zij in september 1986 bij de herdenking van de bevrijding de officiële onthulling verrichtte van de gedenkplaat voor de gevallen geallieerde vliegers uit de Tweede Wereldoorlog. Ook in de jaren daarna was zij regelmatig betrokken bij activiteiten van onze vereniging. Als waardering voor die langdurige betrokkenheid is zij bij haar afscheid in 1997 tot erelid van de Vrienden benoemd. Met een feestelijke bijeenkomst in Sporthal De Keelkamp zwaaide Nuth haar in dat jaar uit. Elly Coenen-Vaessen werd 88 jaar. Zij was ridder in de Orde van Oranje Nassau, haar in 1994 uitgereikt door gouverneur Van Voorst tot Voorst.

Het bestuur

Léon Bogman (oud-gemeentesecretaris van Wijnandsrade)

Léon Bogman en zijn echtgenote Tonny
(foto: uit het privé-archief van de familie Snijders)

Thuis in Maastricht is op 19 maart 2020 Léon Bogman overleden, 92 jaar oud. Hij was van 1947 tot 1962 verbonden aan de gemeentesecretarie van Wijnandsrade, waarvan hij 9 jaar onder andere secretaris-ontvanger was. Frans Léon Hubert wordt geboren op 11.07.1927 in Schimmert, als zoon van Jan Hubert Bogman (1886-1947) en Maria Barbera Colletta Heijnen (1889-1945). Zijn vader is burgemeester van Schimmert van 1923 tot 1947. Leon is vijfde van zes kinderen, twee dochters en vier zonen. Als student en later is hij actief in het verenigingsleven in Schimmert. Hij turnt bij Turnvereniging Excelsior en voetbalt bij V.V.S. En hij houdt postduiven, tot 1955. Na beëindiging van de HBS in Maastricht begint hij als volontair (onbezoldigd ambtenaar/stagiair) zijn ambtelijke loopbaan op de secretarie bij zijn vader. Per 27 november 1947 wordt hij benoemd tot gemeentebestuurder in Wijnandsrade, waar zijn oom E.H.L. L'Ortije gemeentesecretaris-ontvanger-ambtenaar van de burgerlijke stand is. Deze laatste gaat medio 1953 met pensioen, waarbij Léon waarnemer wordt. Eerder al in 1950 wordt hij benoemd tot ambtenaar van de burgerlijke stand; bij huwelijken van dorpsbewoners blijkt hij een bevestigd spreker te zijn. Op 15 november 1953 wordt Léon benoemd tot gemeentesecretaris en ontvanger, tegelijk met de benoeming van wethouder Joseph Snijders tot burgemeester (tot eind 1965). Begin 1958 wordt hij tevens benoemd tot secretaris-penningmeester van het Burgerlijk Armenbestuur. Eind van dat jaar wordt ook het nieuwe gemeentehuis van Wijnandsrade geopend. Maar nog steeds is er geen stencilmachine op de secretarie. Alle stukken worden in veelvoud getypt (met doorslagen op foliovelen) en de verslagen van de raadsvergaderingen worden door de secretaris in prachtig handschrift geschreven en nadien voorgelezen. Léon betoont zich niet alleen een deskundig secretaris en penningmeester, maar ook een burgerman die de meeste bewoners van het dorp en de gehuchten persoonlijk kent, alsook

een ware verenigingsman, met raad en daad en de nodige kwinkslagen. Per 1 juni 1962 wordt hij benoemd tot burgemeester, tevens secretaris, van de Zuid-Limburgse gemeente Slenaken. In september trouwt hij met de dochter van de burgemeester Snijders, mej. Tonny Snijders (van de Brommelerhof), lerares op de Huishoudschool in Nederweert. Per 1 september 1969 wordt hij tevens benoemd tot burgemeester-secretaris van het naastgelegen Noorbeek. Beide combinaties van functies bekleedt hij tot aan de gemeentelijke herindeling in Zuid-Limburg per januari 1982. Aansluitend heeft hij een aantal bestuurlijke vrijwilliger-functies bekleed in Zuid-Limburg. Intussen verhuist het gezin van Slenaken naar Maastricht, waar hij nu, jaren later, op gezegende leeftijd te midden van echtgenote, 2 kinderen en 2 kleinkinderen is overleden.

Het bestuur (met dank aan Pierre Snijders)

Koninklijke onderscheiding

Eugene Dewez en echtgenote (foto: gemeente Beekdaelen)

Op 24 april jl. kreeg plaatsgenoot Eugene Dewez, bij monde van burgemeester Geurts, te horen dat het Zijne Majesteit de Koning heeft behaagd hem te benoemen tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Eugene heeft deze onderscheiding te danken aan zijn jarenlange inzet voor de lokale gemeenschap van Wijnandsrade, met name als bestuurslid van buurtvereniging de Oude Dorpskern, als vrijwilliger van het kerkbestuur van de St. Stephanusparochie en als bestuurslid van VV Wijnandia. Eugene gefeliciteerd!

Het bestuur

Tuinfeest 1955

Van 13 tot 15 augustus 1955 organiseerde de fanfare van Wijnandsrade een driedaags tuinfeest in het park van het Conventuelenklooster, dat toentertijd in het kasteel van Wijnandsrade was gehuisvest. De festiviteiten begonnen op zaterdag de dertiende om 17.00 uur en vanaf 20.00 uur concerteerde die avond harmonie 'De Berggalm' uit Klimmen. Het tuinfeest werd op zondag voortgezet met het optreden van Kerkraadse buutreedners en op maandag afgesloten met een concert van de organiserende fanfare. Er waren verder diverse attracties en het park was sfeervol ingericht.

Er is van het tuinfeest een verslag bewaard gebleven van de hand van een (anonieme) bezoeker uit Klimmen. Wij willen u dat sfeerbeeld niet onthouden.

Muziek voor de mooiste meisjes

Wij zijn geen mensen die jubelend door het leven gaan. Voor ons de kleine genietingen, die ons tot dromers en dwepers maken. Voor ons een tuinfeest, zoals zaterdagavond in Wijnandsrade, in het park van het kasteel. In het donker gingen wij op weg. Naar een tuinfeest moet men te voet gaan en in het donker. Al lopende komt men eerst recht in de passende stemming. Men wandelt langs verscholen boerderijen. Honden bassen en een boerin roept vanuit een verre stal. Eenzame cafés liggen langs de weg. Rond een spaarzaam verlichte tafel zitten de kaarters verdiept in hun spel. En achter de huizen wordt het weer donker. Totdat plotseling recht voor u, de gevel van een kasteel straalt in een felle gloed van schijnwerpers. U bent aangeland op het tuinfeest. Het sprookje kan beginnen.

U loopt een smal pad op en dan weer af. Een kleurige doek hangt boven het bruggetje van de slotgracht. 'Welkom', staat er op te lezen. Dat geeft goede moed. U wordt niet beschouwd als een indringer. Integendeel, men schijnt prijs te stellen op uw komst. Ergens boven uw hoofd hoort u muziek. Forse mannelijke muziek, maar met iets in de klagende stem van de hobo's, dat u nergens anders eerder gehoord hebt. U komt dichterbij en daar opeens ziet u het hele tafereel. Onder enkele reusachtige eikenbomen staan en zitten groepjes zwijgende mensen. Bordpapieren lampions hangen boven de stammen van de fiere bomen en vergulde harten wiegen op de kleine adem van de wind. De bladeren ruisen ingetogen en de muziek speelt zijn koel en teder spel daar tussendoor. De muzikanten staan, half verscholen tussen de bomen, bedaard op hun instrumenten te

blazen. Dit is de kleine ruimte, gevangen in de ban van een vreemd, gedroomd licht, waarin zich het klassieke, dorpse tuinfeest afspeelt.

De harmonie 'De Berggalm' uit Klimmen speelde. Wij weten niet wat zij speelde. Wij keken. En allerhande mensen zagen wij, zoals men ze in de stad niet ziet. Daar waren vele paters van het kasteel. Paters Minderbroeders Conventuelen, vergroeid met het dorp, waar zij reeds 27 jaar zitten. Zij hebben hun college daar in het kasteel. Nu zijn de jongens weg, op vakantie. Dit is een buitenkansje, een avond die anders is als andere avonden. Zij zijn uit hun kamers gelopen en zitten vlakbij de muzikanten. Zij genieten zichtbaar. Om half tien staat een heel stel fraters op. Het is hun tijd om te gaan. Maar De Berggalm speelt door, onvervaard en kloek.

(foto: uit het privé-archief van Jan Jansen)

Dit tuinfeest was een van de vele tuinfeesten, die in de afgelopen dagen gehouden zijn. Zij zullen niet veel van elkaar verschillen. De omgeving is in Limburg overal eender: rustiek, romantisch. Gewoonlijk worden zulke feesten georganiseerd door de plaatselijke fanfare of harmonie. Maar wat houdt organiseren anders in dan dat de voorzitter of secretaris van de vereniging enkele muziekgezelschappen uit de naburige dorpen vraagt om eens een avond te komen spelen. Voorts moet er een biertent zijn. Men

improviseert een kleine verhoging, waarop de muzikanten plaats kunnen nemen. De burgemeester (Jos Snijders) en de oud-burgemeester (Godfried Opfergelt) krijgen een schrijven, waarin hun verzocht wordt om dit feest door hun aanwezigheid te willen 'opluisteren' zoals dat heet. De fanfare van Wijnandsrade heet St. Caecilia. Hoe kan het anders. En de voorzitter van St. Caecilia sprak na afloop een dankwoord. Hij roemde het spel van De Berggalm, die zo vriendelijk geweest was in Wijnandsrade te komen spelen. 'Om het muzikale peil van Wijnandsrade hoger op te voeren'. Ja, zo zei de voorzitter van St. Caecilia dat en hij meende het hartgrondig, dat was wel te merken. En de paters knikten en de anderen knikten, want zo was het goed gezegd. Maar de Berggalmers gingen nog niet naar huis. Nee, nog lange niet. Die dronken er eerst nog eentje. En nog eentje. En nog eentje. Het is een lange, moeizame weg van Wijnandsrade naar Klimmen. God betere het, maar afscheid nemen van zulke plezierige mensen valt moeilijk. Niet alleen de harmonie mag op zulke tuinfeesten en weidefeesten spelen. Nee, er is ook mooie grammofoonmuziek. Stoere Duitse zangmuziek. Daar gaat het hart van open. En elke plaat wordt voorafgegaan door een ontroerende opdracht: 'Van de drie amateurs van Swier voor de drie mooiste meisjes van Wijnandsrade' en 'Van Jean en Frenske voor de drie liefste meisjes van Wijnandsrade' en nog maar eens 'Van de twee musketiers van de Brommelerberg voor Dientje en Aaltje'. En de meisjes krijgen kleurtjes op hun wangen en vallen voorover van het vele plezier. En de jongemannen kijken stoer rond en drinken nog eens zo fel. De mooiste avonturen begonnen daar die avond in het kasteelpark van Wijnandsrade.

God zij geloofd en geprezen. Zonder tuinfeesten en weidefeesten kan Limburg niet leven. Paters geven er hun park voor en drinken gaarne en bescheiden mede. De muzikanten kunnen zich op hun rondborstige borst slaan, want zij zijn de verwekkers van deze pure romantiek. Hun instrumenten blinken in het licht van de lampions. Zie, daar steken zij deze in de hoezen. Het feest is afgelopen. De heuvels en dalen galmen rondom van bekende liederen. De dorpen verzoenen zich grootscheeps tot diep in de nacht.

Anoniem (Klimmen, 1955)

Swierse herinneringen

In het midden van de vorige eeuw telde elk zichzelf respecterend dorp meerdere bruisende cafés en elk gehucht wel een (of een paar) goedlopende kroegen. Een belangrijk gedeelte van het sociale leven speelde zich in die jaren in het café af. Om bij te praten, te 'ouw-tutten', een kaartje te leggen, te biljarten en natuurlijk om een pilsje te drinken of iets sterkers.

Ik kan mij nog goed herinneren dat ik in mijn jeugd best wel huiverig was om naar het dichtstbijzijnde buurtcafé te gaan, omdat het daar bij het kaarten altijd zo bloedfanatiek aan toeging. De kroeg zat doorgaans bomvol met rokende, drinkende en kaartende mannen die hun spel en dat van hun medespeleers en tegenstanders luidruchtig van commentaar voorzagen. Door hun stemverheffingen was niemand te verstaan en elk moment dreigden de woordenwisselingen op een handgemeen uit te lopen. Maar een paar uur later kon je de meest fanatieke stamgasten schouderklappend en moppentappend samen naar huis toe zien waggelen. Toch had het voor mij iets beangstigends, ook al kan ik er achteraf alleen maar weemoedig om glimlachen.

In Wijnandsrade en Swier zal het er in die tijd niet veel anders aan toe zijn gegaan. Een van de populairste kaartgelegenheden was ontegenzeggelijk het café van Sjang Royen in Brommelen. De locatie stamt uit 1905 en is toen door Sjang zelf gebouwd. Hij ging er niet alleen met zijn gezin wonen. Hij maakte er in de loop van de daaropvolgende jaren ook een trekpleister van die in haar toptijd dienst heeft gedaan als café, kegelbaan, danszaal, zuivelhandel, smidse en taxibedrijf. Het is ongetwijfeld het eerste Multifunctioneel Centrum van Limburg geweest. Sjang Royen is ook de geschiedenis ingegaan als de eerste automobilist en de inwoner met de eerste telefoonaansluiting van het dorp. Maar dat terzijde.

De kroeg had zijn populariteit ook te danken aan de uitbater zelf. Sjang stond bekend als een van de meest fanatieke kaartspelers van het dorp. Als de smidse van Royen was gesloten, was het café open. Meestal werd er dan gekaart, doorgaans onder aanvoering van de cafébaas zelf. Sjang ging zo in zijn spel op dat hij onder het kaarten geen tijd vond om ook nog bier te tappen. Dat moesten zijn klanten dan maar zelf doen. Daar had Sjang op die momenten van opperste concentratie het hoofd niet naar staan. Zijn klanten hadden daar natuurlijk geen enkel bezwaar tegen, omdat zij ook zelf hun consumpties moesten bijhouden. Het moet een druk bezocht café zijn geweest.

Het café van Sjang Royen (foto: uit het archief van Heijnen)

Joe's Place (het voormalige restaurant Oud-Brommelen, voordien het café van Sjang Royen (foto: Kirsti Heijnen)

Het was de tijd van het Rijke Roomse Leven. Elke dag begon met een H. Mis en op zondag met minstens twee kerkbezoeken. 's Morgensvroeg trokken de mensen van Swier voor dag en dauw door de velden naar de St. Stephanuskerk van Wijnandsrade voor de plechtige Hoogmis en 's middags opnieuw naar het dorp voor het H. Lof. Zij gingen daarvoor te voet over de Swierderkerkweg. Op de fiets, laat staan gemotoriseerd, was uit den boze. Er is zelfs een tijd geweest dat degenen die daartegen durfden te zondigen, daar vanaf de kansel publiekelijk op werden aangesproken.

Na de plechtige Hoogmis ging moeder de vrouw, vergezeld van haar kinderschare, spoorwegs terug naar huis om het middageten voor te bereiden, terwijl vader het café van Jo Eurlings of dat van Giel Bruls indook om daar een kaartje te leggen. Klokslag twaalf uur werd vader weer thuis verwacht want dan stond het warme middageten dampend op tafel.

Bij veel mensen was het in die naoorlogse jaren op de zondag een vast gebruik om na de middagdis in de buurt op familiebezoek te gaan, om bij te praten, de moestuin te bewonderen (en te keuren) en om vla te eten, heel veel vla. Meestal afkomstig uit een bakkes in de buurt.

Swier kende in die tijd een wel heel bijzondere dagafsluiting. Tegenwoordig maken nogal wat inwoners, voordat de zon ondergaat, nog even een rondje door de velden met de hond. Tot in het midden van de vorige eeuw liet men in Swier niet de hond maar de koe uit. Vrijwel alle mannen werkten buiten het dorp, meestal op een van de naburige mijnen. Eenmaal thuis boerden zij er nog wat bij; niet bij wijze van vrijetijdsbesteding maar uit bittere noodzaak. En elk gezin had wel een lapje grond, waarop een of een paar koeien graasden.

In veel gevallen was de capaciteit van die huiswei niet toereikend, met als gevolg dat nogal wat inwoners 's avonds laat met hun koe of koeien nog even naar buiten gingen, om ze langs de kant van de weg de berm te laten leegeten. De gemeente vond het prima zo, want dan hoefde zij daar verder niet zelf voor te zorgen.

Wiel Oehlen

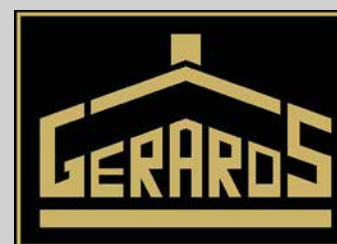
Rectificatie

De foto's in het artikel over kunstschilder John Dekkers en de foto van hoeve de Nieuwe Bongard, in deel 1 van het artikel over Jan Willem L'Ortye in Bulletin Wijnandsrade 64, zijn van de hand van Kirsti Heijnen.

De redactie

In den Haversack
Putstraat 58
6361DK Nuth
06-5132 4571
info@haversack.nl
www.haversack.nl

Bouwbedrijf Gerards
Wijnandsrade, 06-46190862

Voor al uw bouw- of
verbouwplannen?
Bel ons voor een
vrijblijvend gesprek.

www.bouwbedrijfgerards.com

Hoofdstraat 45 A
6333 BE Schimmert
Tel: 045 - 4042348

www.sproncken.nl
info@sproncken.nl

DAS MONTAGE

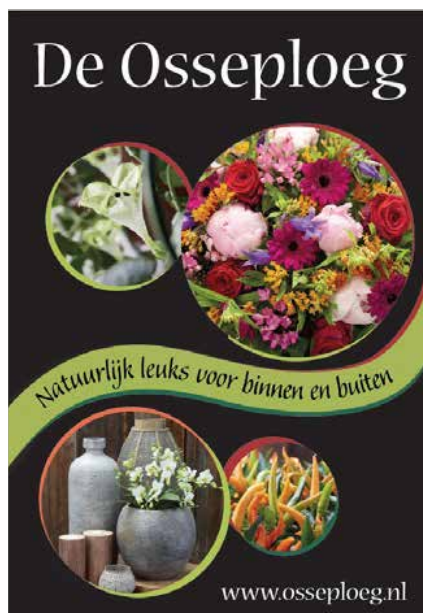
Keukens Badkamers Interieur

Marco Das

Jan Maenenstr. 26
6363 AE Wijnandsrade
06 46 16 66 33
das-montage@ziggo.nl

Canisius
DE LEKKERE STROOP UIT LIMBURG
Stroopfabriek Canisius Hensen BV
Nagelbeek 6-8
6365 EK Schinnen
Tel. +31(0)46-443 1212
info@canisiusstroop.nl www.canisiusstroop.nl

De Osseploeg
Natuurlijk leuks voor binnen en buiten
www.osseploeg.nl

advies - beheer - beleggingen - taxaties

WRM makelaars.nl

Zinkenstraat 33 | 6363 EG Wijnandsrade
Tel. 045 - 5650594 | wrm-realestate@hetnet.nl

De Poëzieroute van de Vrienden van Wijnandsrade

Twee dingen wil ik u vooraf bekennen. Veel poëzieroutes die zich de laatste jaren door landschap, dorpen en steden hebben verspreid, vind ik slecht. En een heemkundevereniging moet zich bezighouden met geschiedenis en cultuur, niet met gedichten.

Dat onze vereniging toch een - nu al zeer geliefde - *Poëziewandeling Wijnandsrade* heeft gerealiseerd, is dus niet mijn verdienste. Onze voormalige secretaris Wiel Oehlen, of eigenlijk zijn Elly zaliger, wilde graag een Poëziewandeling, ik hield dat aanvankelijk tegen. Maar poëtenbloed kruipt waar het niet gaan kan: toen ik Elly vroeg waarmee we Wiel een plezier konden doen bij zijn afscheid als secretaris van de Vrienden, zei ze: "Dat weten we allebei: een gedichtenroute in Wijnandsrade". Ik was overstag. Het bestuur van de Vrienden heeft vervolgens een Poëzieclubje samengesteld met een technische werkgroep (Jan Keulers, Jo Luijten, Henk van Malkenhorst, Theo van Oppen en Hubert Gerards) en een jury (Riek Meijers, Elly van Malkenhorst, Rianne van der Meijden en ik). We selecteerden goede gedichten, verkenden mooie plekken, ontwierpen mooie en weerbestendige dragers en geleidelijk ontstonden er vier poëtische lussen: *Vink*, *Hulsberg*, *Swier* en *Laar*, met in totaal 38 gedichten verspreid over het hele grondgebied van de voormalige gemeente Wijnandsrade.

Voordracht van Kirsti Heijnen tijdens de opening van de poëzieroute in restaurant De Naamse Steen in buurtschap Laar

De poëziewerkgroep had zich als doel gesteld dat de gedichten en hun dragers hoge kwaliteit moesten hebben en dat gedicht en plek elkaar moesten versterken. Bij het zoeken naar goede combinaties van tekst en plek merkten we weer op hoe mooi dorp en buitengebied van Wijnandsrade zijn. Jan Keulers ontwierp een elegante drager van Cortenstaal met een geknikt bovenvlak, waarop een roestvrij stalen plaatje met het gedicht. Aan de vijver bij onze school kwam een 'wisselgedicht'. Als het poëzieproject op school een mooi nieuw gedicht van een kind oplevert, verhuist het oude gedicht naar het schoolplein en het nieuwe komt bij de vijver. Toen we helemaal tevreden waren over teksten, plekken en drager, hebben we zelf schop, beton en water ingeladen en de gedichten geplaatst.

De *Poëziewandeling Wijnandsrade* was voor onze vereniging een flinke klus. De toenmalige gemeente Nuth en de provincie Limburg hebben financieel geholpen en de leden van de Poëzieclub hebben keihard gewerkt.

De eerste 2 lussen zijn geopend door burgemeester Schmalschläger op een druilerige binnenplaats van kasteel Wijnandsrade. De derde lus kreeg een zonovergoten en onvergetelijke opening bij de vervallen schuur van de Oude Velde, met de blaaskapel van onze Kon. Erkende Fanfare St. Caecilia. Er was beide keren veel belangstelling.

En nu zijn we klaar. Op 15 februari 2020 schakelde de Poëziewerkgroep over van productiemodus naar onderhoudsmodus met een feestelijke, goed bezochte opening in restaurant de Naamse Steen. De openingsplechtigheid was eenvoudig: wie wilde kon gedichten voordragen. Wethouder John Essers opende met Jan Hanlo, daarna was het publiek niet meer te houden.

Frans Cortenraad, oud-burgemeester van Wijnandsrade, zette de toon met Petrarca, we hoorden Pierre Kemp, Annie M.G. Schmidt, Josef Brodsky. Naast deze dode waren er ook springlevende dichters: Nancy Sijstermans droeg haar eigen Limburgse gedichten voor, Giusi bracht klassieke Italiaanse poëzie, de Afghaanse dichteres Lina Nabizade droeg haar eigen gedicht voor in het Perzisch én in het Nederlands, scholier Omar bracht een ode aan de vriendschap in het Arabisch én in het Nederlands. Dichters Tiny de Lange, Charlotte Ligtenberg, Rudolf Sleybusch en Kirsti Heijnen brachten eigen werk. Kirsti Heijnen zong een aangrijpend gedicht van Koplant. Twee gedichten van Wiel Oehlen en een ingezonden gedicht van Pierre Snijders zijn door de jury voorgedragen omdat beiden verhinderd waren.

Mijn mening over poëzieroutes heb ik bijgesteld: intussen ben ik hier en daar erg mooie gedichten tegengekomen. Ook onze *Poëziewandeling Wijnandsrade* is mooi geworden. Dank aan iedereen die heeft meegewerkt. De Vrienden van Wijnandsrade zullen de gedichten onderhouden en 2 x per jaar een poëzie-evenement organiseren. Houd onze aankondigingen in de gaten.

Sfeerimpressie (foto: Kirsti Heijnen)

En nu: allemaal aan de wandel! Zowel in Coronatijd als op virusvrije dagen, zowel met stralend blauwe lucht als met grauwe somberwolken is Wijnandsrade met zijn buitengebied de moeite waard. De routebeschrijving vindt u op www.vriendenvanwijnandsrade.nl.

Wilfried Dabekaussen

Je thuis voelen in je dorp

De Vrienden hebben verschillende werkgroepen die zich met heemkunde in de breedste zin van het woord bezighouden. Een interessante werkgroep is de *Werkgroep Onderhoud kleine en grote religieuze Wegmonumenten Wijnandsrade*: de *WOWW*.

De WOWW is niet alleen de meest actieve werkgroep, het is ook de kleinste, hij kent één lid: Hubert Gerards. Een hoogst enkele keer vraagt Hubert hulp. Dan mogen andere bestuursleden even een klein onderdeel vasthouden van een kruis of ander monument, waar Hubert het belangrijkste werk al aan heeft verricht: schoonmaken, restaureren, mooi in de lak zetten. Met Hubert werken is altijd plezierig: werken en lachen is zijn gouden combinatie. Maar meestal komt er een fotootje van een stralend wegmonument met een al even zeer stralende Hubert: dan verrast hij ons met het werk dat hij in zijn eentje heeft gedaan.

De afgelopen maanden heeft hij het kruis in de bocht bij de Oude Bongard, het herinneringskruis bij de spoorwegovergang in Laar en het Sjtaveshuuske opgeknapt. En daarmee levert Hubert een onmisbare bijdrage aan Wijnandsrade. Want wat is het dat de mensen in onze streek een thuisgevoel geeft? Dat zijn de met liefde verzorgde wegmonumenten in dorp en veld. Er zijn een paar gebieden op aarde waar vergelijkbare kapelletjes, beelden, kenmerkend zijn.

In Zuid-Limburg valt iedereen op met hoeveel aandacht en zorg ze worden onderhouden. Ieder dorp heeft zijn eigen, unieke wegmonumenten. Voor bezoekers is dat leuk, aan bewoners geeft dat een gevoel van 'hier ben ik thuis'. En bij ons, in Wijnandsrade, zorgt de WOWW daarvoor:

Hubert, dank!

Wilfried Dabekaussen

Memoriekruis Laar
(foto: Wilfried Dabekaussen)

Wegkruis bij de Oude Bongard
(foto: Kirsti Heijnen)

't Sjtaveshuuske
(foto: Kirsti Heijnen)

Hubert Gerards aan het werk
(foto: Wilfried Dabekaussen)

Jaaroverzicht 2019

Een absoluut hoogtepunt voor onze vereniging was in het achter ons liggende jaar zonder meer de afronding van het **poëzieproject**. Ik kom daar verderop uitvoerig op terug. Andere zaken die zeker nu al genoemd kunnen worden, zijn de publicatie van het **boek van Wim Dubois** en het **herstel van een aantal kruisen in ons dorp**. Ook hier zal ik nog op terugkomen.

Zaken die elk jaar, dus ook in 2019, weer op de rol stonden, zal ik slechts kort aanstippen; niet dat ze minder belangrijk zijn maar over deze traditionele gebeurtenissen hebt u in vorige jaaroverzichten uitvoerig kunnen lezen. Die jaaroverzichten zijn een groot aantal jaren geschreven door onze **voormalige secretaris Jo Luijten**. 'Voormalig' kan ik schrijven omdat Jo tijdens de algemene ledenvergadering van begin 2019 opgevolgd werd door ondergetekende. Jo werd terecht overladen met de nodige complimenten en voor onze vereniging is hij zeker niet verloren, want hij maakte de overstap van het dagelijks naar het algemeen bestuur. De overdracht van de secretariële werkzaamheden van de oude naar de nieuwe secretaris verliep, mede door hun al jaren bestaande vriendschap, probleemloos.

Zojuist werd de **algemene ledenvergadering** aangestipt die plaatsvond op 25 maart 2019 en die door 38 leden werd bezocht. Naast de overdracht van het secretariaat was de benoeming van Désirée Schmalschläger, voormalig burgemeester van de gemeente Nuth, tot erelid van onze vereniging een belangrijk onderdeel van de vergadering. De waardering voor het vele werk dat zij voor Nuth en dus ook voor Wijnandsrade heeft verricht, werd door de huidige burgemeester van Leudal zeer op prijs gesteld. De financiële man van het dagelijks bestuur, Rein Krikke, ontving van diverse kanten de nodige complimenten voor zijn voortreffelijke werk; hij wist alle vragen duidelijk te beantwoorden. John Bruls was niet meer herkiesbaar als bestuurslid terwijl Jack Jetten, Nicolle Driessen en Hubert Gerards zich wel herkiesbaar stelden en natuurlijk werden herkozen. Het percentage waarmee ze werden herkozen, evenaarde zelfs Noord-Koreaanse cijfers. De algemene ledenvergadering werd afgesloten met een presentatie door Annie Schreurders-Derks met als titel 'Ein laevelank in Limburg. De ganse santekroam'. Vol enthousiasme nam ze de aanwezigen mee in een vooral religieuze kijk op lang vervlogen tijden. Ook nog in de eerste helft van 2019 vonden op twee opeenvolgende dagen (op 4 en 5 mei) activiteiten plaats die een vermelding in dit overzicht

verdienen. Dat op 4 mei de **dodenherdenking** plaatsvond, is een reeds jarenlang bestaande plechtigheid die ons steeds weer vooral doet terugdenken aan de zes geallieerde soldaten die in ons dorp herdacht worden bij de plaquette die bij de brug naar het kasteel is geplaatst. Het thema van deze herdenking was dit jaar 'In vrijheid kiezen'. Na een dienst in onze kerk werd bij de plaquette geluisterd naar een aantal sprekers en als afsluiting werd de 'Last Post' geblazen. De een minuut stilte ontbrak vanzelfsprekend ook dit jaar weer niet.

Oorlogsmonument Wijnandsrade
(foto: Kirsti Heijnen)

Herinneringsplaquette Swier
(foto: Kirsti Heijnen)

Een dag later, op 5 mei, trok men **voor de 146^e keer naar de basiliek in Sittard**. Niet met de auto, de trein of de fiets maar natuurlijk weer te voet, via Nuth, Puth en Munstergeleen. De 25 wandelaars liepen samen met de fanfare vanaf het station naar de basiliek. Na afloop van de viering in de basiliek zal menigeen nog een uurtje hebben doorgebracht op een van de terrassen aan de markt.

Nog net in de eerste jaarhelft, op woensdag 5 juni was de Isidoruskapel in Swier het startpunt van de **jaarlijkse wandeling naar Wittem**. Door het glooiende Limburgse heuvellandschap wist men de weg naar het eindpunt te vinden.

Drie dagen later werd de gerenoveerde **visvijver officieel heropend**. Een pareltje bij binnenlopen of binnenrijden van ons dorp.

Inmiddels telt onze vereniging **steeds meer leden**. Zaten we bij het begin van het jaar op 256, midden van het jaar waren het er inmiddels 295. Vooral dankzij de tomeloze inzet van ons bestuurslid Louis Cordewener, denk hierbij aan een flyeractie, is het aantal opgelopen tot 313 op 28 september. Eind 2019 stond de teller op 315.

Het monumentale en feeëriek karakter van het **kerkhof bij onze kerk** wordt meer en meer aangetast. In het niet zo verre verleden zijn graven geruimd en beplanting is verwijderd. Denk daarbij aan de metershoge buxus en de karakteristieke treurwilg. We hebben als heemkundevereniging een aantal jaren geleden enkele monumentale graven, grafstenen en grafmonumenten geadopteerd. Actie van onze kant is mogelijk gewenst.

Nu we het toch over de kerk hebben: we hebben een bedrag van € 250,- gedoneerd voor de actie '**Klokken en Haan**'.

Nog enkele financiële feiten: **Sponsoring van het bulletin** bracht in 2019 een prachtige bedrag van € 2.715,- op. Een actie die helemaal op het conto van onze oud-secretaris kan worden geschreven. De advertenties stonden in de bulletins 63 en 64 die dit jaar werden uitgegeven. Wiel Oehlen is steeds weer de drijvende kracht achter deze perfect verzorgde uitgaven. Jo en Wiel mogen we hier erg dankbaar voor zijn. De Rabo-actie leverde een bedrag van € 799,96 op.

Het woord 'dankbaar' is gevallen en dat is een mooi bruggetje naar het 'dank je wel uitje' dat telkenjare de agenda van de vereniging siert en hopelijk blijft sieren. Dit jaar trokken we op 15 juni helemaal naar **Tongeren** waar we het Gallo-Romeins museum bezochten. Na het intellectuele gedeelte volgde een meer basaal gedeelte: een Belgisch biertje smaakte goed.

Van het zojuist genoemde bruggetje naar een hekwerk dat bij een bruggetje hoort of liever gezegd hoorde. Want vlak voor Kerstmis constateerden we dat een door een aantal van onze leden enkele jaren geleden gerestaureerd **hekwerk bij een bruggetje op de Swierkerkveldweg** plotseling was verdwenen. Navraag leidde naar de gemeente en het waterschap. Het onderzoek loopt nog. In een volgend jaaroverzicht hoort u ongetwijfeld meer van ons.

Wat mogelijk ook in het verslag van 2020 aan de orde komt is de **Lourdesgrot** op de motte. We wachten af of er subsidie kan worden binnen geharkt voor herstel van de trap naar die grot. U hoort van ons als wij iets horen.

Op 14 september organiseerden we in samenwerking met de fanfare een **avond ter gelegenheid van 75 jaar bevrijding**. Op de kleine binnenhof van ons kasteel concerteerde de fanfare en werden dia's getoond die betrekking hadden op die memorabele periode. Mensen die WOII nog hadden meegemaakt, vertelden over hun ervaringen in die tijd. Ook stond er een aantal borden met foto's en krantenknipsels uit die bevrijdingsperiode. Leden van verschillende zangkoren uit de voormalige gemeente Nuth sloten de avond af. Burgemeester Geurts was samen met

zijn eega ook aanwezig. We gaan hem uitnodigen om ergens midden 2020 een wandeling samen met ons te maken langs een aantal poëzie-palen. Ook het Paradijsje zullen we dan zeker bezoeken. Overigens: de kweekkas in dat Paradijsje werd voorzien van een nieuwe glasplaat die nodig was omdat een van de glasplaten beschadigd was geraakt. Sponsor: Luijten Groentechniek.

Een dag na 14 september, het moet toen dus de 15^e zijn geweest, vond de **Open Monumenten Dag** plaats. Thema: 'Plekken van Plezier'. Dat soort plekken zijn er in ons dorp voldoende maar dit keer concentreerde het zich op kerk en kasteel. Beide gebouwen hielden Open Huis en enkele van onze leden gidsten die dag.

Myrthe Marell ging er op 17 juni met de **trofee Pater van der Zee** vandoor en wat belangrijker is, zij wordt in de analen opgenomen als prijswinnaar van de jaarlijkse opstelwedstrijd voor de kinderen van de Stephanusschool. Myrthe bezocht het gemeentehuis en schreef haar prijswinnend verhaal onder de titel 'Luisterend Oor Gemeente'.

Trouwens, als u van alle hier genoemde activiteiten foto's wilt bekijken, kijk dan eens op onze **website** want die wordt regelmatig door Wilfried Dabekausen bijgehouden.

Een activiteit waar veel foto's van terug te vinden zijn op de website is de middag in De Naamse Steen in Laar waar op 23 november feestelijk werd stilgestaan bij het **voltooien van het poëzieproject**. Veel, heel veel poëten droegen in De Naamse Steen hun favoriete gedicht voor, kijk op onze website. Enkele dagen voor die 23^e werden de laatste poëzie palen geplaatst. De poëzie route Laar was nu voltooid en dat betekende de voltooiing van het project dat vanaf dat moment 37 poëzie palen telt. Een project waar we trots op mogen zijn. Maar let op: een of andere onverlaat heeft de paal die 'het Bissebeek-gedicht' van Wiel Oehlen draagt bijna onherstelbaar weten te beschadigen, maar..... onherstelbaar telt niet. Zeker niet voor de organiserende werkgroep, die kon terugvallen op de onmisbare bijdragen van Hubert Gerards, Jan Keulers, Jo Luijten en Theo van Oppen. Binnenkort zal ook dit gedicht weer deelgenoot zijn van de poëzieroute.

Hubert Gerards had ook een heel belangrijk aandeel in een aantal andere 'projecten'. Het **kruis bij de spoorwegovergang nabij De Naamse Steen** dat een trieste gebeurtenis levend houdt, werd gerestaureerd en ook het **kruis voor hoeve De Oude Bongerd** werd door hem onder handen genomen: een gat in het corpus werd gedicht, het hele corpus werd vervolgens gestraald en het houtwerk waar het corpus op bevestigd is, kreeg een of misschien twee likken verf. En dat ook het **Sjtaeveshuuske** wel enig onderhoud nodig had, is hem en zijn helpers niet ontgaan.

Op 17 april vond in het gemeenschapshuis de presentatie plaats van het boek **'Verlangen naar Swier'** van **Wim Dubois**. Waarnemend burgervader Bas Verkerk ontving een exemplaar van de schrijver die in de Tweede Wereldoorlog, om precies te zijn in 1943, vanuit Rotterdam naar Swier werd gestuurd om in een relatief rustige omgeving het einde van de oorlog af te wachten. Hij beschreef zijn ervaringen in een dagboek en dat dagboek samen met andere herinneringen vormde de basis voor zijn boek. De muzikale omlijsting werd verzorgd door Egitha Gielen (sopraan) en William Vitali (gitaar) beiden deel uitmakend van muziekgezelschap 'Jong voor Oud'.

Wim Dubois (foto: Kirsti Heijnen)

Als ik dan ook nog melding maak van deelname, op 4 oktober, door een aantal van onze leden aan een **jeu des boules concours** op het sportpark van ons dorp dan bent u bijna helemaal bijgepraat over onze activiteiten in 2019. Ook vermeldingswaardig is nog de lezing die Jack Jetten op 8 september verzorgde over hoeve **Niethuizen**. Een grote groep Limburgse boeren vormde zijn aandachtige publiek. Iets wat we wel wilden maar uiteindelijk niet hebben gedaan was een aangepaste herdruk uitgeven van het **boek van Eppo Brongers over Wijnandsrade in WOII**. Financiële risico's deden ons besluiten daar van af te zien. Waar we zeker niet van

gaan afzien, is het groots vieren van ons **40-jarig jubileumfeest**. In december 2021 geven we een jubileumeditie van ons bulletin uit, in januari of februari 2022 ziet een jubileumboek over de kerk het levenslicht en in mei of juni van dat jaar ronden we het feest af met een groot dorpsfeest. Over al die plannen hoort u ongetwijfeld te zijner tijd veel meer!

Rinus van den Nieuwenhof
(secretaris)

Volks-/ -Schooltuin 't Paradijsje (foto: Kirsti Heijnen)

Berichten uit het Dagelijks Bestuur

1. Rabo Club Support voorlopig door Rabo op lange baan geschoven. Begin september nadere informatie van Rabo.
2. Uitgesteld: pelgrimage naar Sittard, Isidoruswandeling en 'dankjewel bijeenkomst' naar Wassenberg van 13 juni.
3. Bezoek van heemkundevereniging Brunssum aan onze kerk en kasteel (23 mei) afgelast.
4. Jubileumboek loopt goed. Contact met drukker gelegd.
5. Overleg heemkundeverenigingen oostelijk Zuid-Limburg van 11 juni. Nog geen agenda of bericht van afgelasting ontvangen.
6. Bericht naar Stichting Kasteel met betrekking tot Lourdesgrot verstuurd, nog geen verdere stappen ondernomen.
7. Verslag van Rein Krikke en Jo Luijten over vergadering heemkundeverenigingen oostelijk Zuid-Limburg nog niet ontvangen. Volgt ongetwijfeld.
8. Vergadering Dagelijks Bestuur van 20 april vervallen, ook vergadering Algemeen Bestuur van 11 mei.
9. Of vergadering Dagelijks Bestuur van 24 augustus en vergadering Algemeen Bestuur van 14 september doorgaan is nog niet duidelijk.
10. Algemene Ledervergadering van 23 maart uitgesteld. Nieuwe datum nog niet bekend.
11. Dodenherdenking: bloemen gelegd, namen genoemd, taptoe geblazen en vlaggen halfstok gehangen.
12. Kruis tegenover kasteel hersteld door Theo van Oppen. Inmiddels weer geplaatst.
13. Noodkreet Jo Luijten in verband met opvolging als 'reclameman/vrouw' voor bulletin. Een kandidaat heeft interesse. Verder overleg loopt via Wilfried.
14. Overzicht jaar 2019 opgesteld, gemaïld naar bestuursleden en wordt geplaatst in bulletin (zie hiervoren).

Rinus van den Nieuwenhof
(secretaris)

Proef & Geniet
Wissengrachtweg 6a Hulsberg

Webwinkel

Natuurlijker leven

Omdat het ook anders kan..

www.natuurlijkerleven.nl

AAN DE MEULE
RESTAURANT

DIT IS DÉ KRACHT VAN FRISSEN

TUIN&PARKMACHINES

VEEGMACHINES

INDUSTRIEMACHINES

REINIGINGSMACHINES

mens. kennis. machines.

Frisse Groen Techniek B.V.
De Valkenberg 15 | 6301 PH
Valkenburg aan de Geul
+31 (0)43 - 60 89 200
www.frisse-groentechniek.nl

VISUMBUREAU - LIMBURG

Marie Louise Coeijmans - Roebroek
Swierderkerkweg 55
6363 CJ Wijnandsrade
tel. 045 5245498 / 06 27213920

www.visumbureau-limburg.nl

Een klinkend welkom

De harpspeelster bij kasteel Wijnandsrade

De harpspeelster, de harpiste of de vrouw met harp – alle namen komen voor in de vermeldingen van het beeld bij de brug van kasteel Wijnandsrade - is een vrouw, zittend op een krukje met een harp voor zich. Haar handen spelen in de open ruimte die door de harp omsloten wordt. Ze zit stevig rechtop, recht voor zich uit kijkend, haar handen zijn het meest uitgewerkt. Over haar lichaam is een geplooid kleed gedrapeerd en haar haren zijn samengebonden in een wrong. Ze heeft geen voeten. Het beeld is gemaakt door Fons Bemelmans in 1994 en in brons, vermeldt een plaatje op de sokkel.

De kunstenaar

Fons Bemelmans is geboren in Maastricht in 1938. Hij is dus 55 of 56 als hij dit beeld maakt. Hij begint zijn kunstenaarsopleiding aan de Middelbare Kunstnijverheidsschool in Maastricht en kiest daar voor het vak edelsmeden. Eigenlijk wil hij op dat moment al beeldhouwer worden, maar hij heeft schroom zegt hij. In een interview spreekt hij over “veel theorie, saai” en dat wil hij niet. Het zegt iets over hem, maar misschien ook over de opleiding. Beeldhouwen is wel wat hij graag wil en wat hij steeds meer gaat doen.

Fons Bemelmans (foto: interview TV Valkenburg 2013)

VLOK ERKEND
KLUSSENBEDRIJF
W. Maessen V.O.F.

Verricht alle onderhoudswerkzaamheden in en rond het huis en bedrijfspanden

Biedt uitkomst aan:

- Particulieren
- Kantoren
- Bedrijven
- Scholen
- Instellingen

Geen voorrijkosten
Alleen de gewerkte uren worden in rekening gebracht
Swier 75
6363 CL Wijnandsrade
Tel: 045 524 47 42 Mob: 065 36 75 654
E-Mail: wj.maessen@home.nl

BIOMIX
N.V. BIONOVA S.A.

Producten op basis van enzymen

Voor totale hygiënische zuiverheid

Bionova NV:
Evangeliestraat 66a, 9220 Hamme, België
Tel: +3252554393, Fax: +3252554721, Mobile: +32477473936
Teheuxstraat 1, 6363 ED Wijnandsrade, Nederland
Tel: +31455241055, Fax: +31842272666, Mobile: +32477473936

louis.cordewener@biomix.eu
www.biomix.eu

Fons Bemelmans doet het goed, want als hij afstudeert van de inmiddels van naam veranderde Stadsacademie voor Toegepaste Kunsten, krijgt hij de Sint-Lucasprijs. Deze stedelijke prijs wordt toegekend aan de beste academieverlaters. Gedreven als hij is, wil hij zich verder bekwamen. Tussen 1960 en 1962 gaat hij in de leer bij de professoren Elisabeth Treskow en Ludwig Gies aan de Kölner Werkschulen. In deze periode maakt hij sieraden en kleinplastiek - beeldhouwkunst in vitrineformaat - maar ook enkele grotere beelden, zoals de bronsplastiek 'De Vier Heemskinderen' voor het stadhuis van de Gemeente Delft en de houten sculptuur van Jeanne d'Arc voor de gelijknamige school in Maastricht. Fons Bemelmans maakt ook ambtsketens voor de burgemeesters van Delft en Enschede.

Fons Bemelmans krijgt beurzen en wil zich verder ontwikkelen op artistiek gebied. Hij gaat lessen volgen bij de dan al beroemde beeldhouwer Marino Marini aan de Accademia di bella Arti di Brera in Milaan. Dat willen er velen en daarom is het druk rondom Marini en uiteindelijk te druk voor Fons Bemelmans. Hij stapt over naar Luciano Minguzzi die aan dezelfde academie les geeft. Bij de leermeesters in Duitsland en Italië groeit hij uit tot een vrij kunstenaar, tot een beeldhouwer.

Harpiste Soest, 1983 (foto: wikipedia)

Energetica, 2007, gepolychromeerd hout (foto: Pierre Kleijnen)

Na zijn Italiaanse opleiding trekt hij de stoute schoenen aan en vestigt Fons Bemelmans zich als zelfstandig kunstenaar in Maastricht. In deze periode trouwt hij. Zijn vrouw speelt vanaf het begin een belangrijke rol in zijn leven en in zijn werk. Ze ondersteunt hem met de zakelijke kant van het kunstenaarschap en is ook zijn klankbord als het om zijn scheppingen gaat. Als het aantal opdrachten voor beelden toeneemt en ook zijn gezin zich uitbreidt, wordt het huis in Maastricht te klein en betreft het gezin met twee dochters een woning in Eijsden met een grote tuin en een atelierruimte. Hier leeft en werkt Fons Bemelmans toegewijd en teruggetrokken aan zijn grote beeldenproductie tot op de dag van vandaag.

Het kunstwerk

De harpspeelster in Wijnandsrade is niet de enige harp spelende figuur die Fons Bemelmans maakt. Andere harpistes staan in Soest, Emst en 's Gravenzande. Die in Soest is van ongeveer tien jaar eerder, van 1983. Bij dit beeld is de harp een stuk groter, de romp van de speelster helt achterover en haar hoofd slaat in extase nog meer achterover, haar blik naar de hemel gericht. Dit geldt ook voor de andere twee harpspeelsters, waarvan die uit Emst dateert uit 1997 en de andere vermoedelijk ook. Deze extase, deze verrukking, betreft het musiceren, maar zeker ook het

Wijnandsrade

één worden met de harp. Deze wat erotische lading wordt nog duidelijker in het beeld 'De harpspeler' uit 1993. Hier gaat het om een mannelijke speler, die bijna geheel achterover ligt en van wie de romp en de harp ineen schuiven. Bij de harpiste in Wijnandsrade gaat het niet zover, maar misschien wel een beetje.

Het werk van Fons Bemelmans zou je klassiek kunnen noemen. Hij kiest voor mens- en dierfiguren; bij de dierfiguren zijn vooral het paard en de stier favoriet, deze lenen zich goed voor het verbeelden van kracht. De mensfiguren zet hij in staande, liggende of zittende houding en in zijn latere werk zijn het vaak koppen. Zijn figuren zijn gestileerd, maar blijven duidelijk herkenbaar. Zijn beelden zijn ook klassiek te noemen omdat ze vaak verwijzen naar de oudheid. Het zijn veelal Griekse of Romeinse goden. De harpspeelster van Wijnandsrade is dan misschien geen godin, maar met haar kleding en geknotte haar doet ze er sterk aan denken.

Zijn gehele kunstenaarsleven door maakt Fons Bemelmans kleine en grote sculpturen; van penningen tot manshoge figuren. De kunstvormen beïnvloeden elkaar. Van penningen maakt hij kleine sculpturen met uitstekende delen en open tussenruimten, en beeldhouwwerken krijgen soms kenmerken van penningen. Zo ook het beeld van de harpiste, dat door de harp in twee helften of twee zijden verdeeld lijkt te worden.

Het werk van na ongeveer 2000 toont enkele zeer monumentale koppen van meer dan anderhalve meter hoog, die eruit zien als open constructies. Ogen, neus en mond krijgen als losse elementen een plaats in deze constructie. Het spel met open ruimten in het beeld is een opvallend kenmerk van het werk van Fons Bemelmans en is in deze latere beelden zeer ver doorgevoerd. Bij de harpiste is de open ruimte binnen de harp ook een heel belangrijk beeldelement en vormt een mooi tegenwicht voor de massieve gestalte van de zittende vrouwenfiguur.

De harpspeelster is uitgevoerd in brons. Het is echter eerst gemaakt in gips, waarbij de kunstenaar een blok met beitels en veilen modelleert tot het is wat het voor hem moet zijn. Uiteindelijk wordt er in brons een afgietsel van gemaakt, dat in dit geval hol is van binnen. Het brons vormt een huid die nog verder bewerkt kan worden en die door oxidatie een groen patina krijgt. Dit patina is typisch voor brozen beelden en vormt een beschermende laag.

De harpspeelster en het kasteel

Enige tijd geleden was er discussie over de vraag of het beeld wel past bij het kasteel en of de plek bij de brug wel goed is. Wat de voorstelling betreft heeft de harpspeelster niet zoveel te maken met het kasteel; niet zoals het standbeeld van Wilhelm van de Bongart, op de binnenplaats van

het kasteel en gemaakt door Pavel Kromholz. Als verbeelding van een zoon van een van de kasteelheren van Wijnandsrade is dit beeld natuurlijk sterk verbonden met de plek waar het staat. Op een andere manier zijn de opvliegende zwanen van Jos Dirix in de gracht van het kasteel passend bij de omgeving. Bij de keuze van het beeld van Fons Bemelmans zal de locatie zeker ook een rol gespeeld hebben. Het beeld van de harpspeelster is in zijn verschijning vrij vierkant; het heeft een duidelijke voor- en achterkant en zijkanten. Daarmee sluit het aan op de architectuur van het kasteel en van de brug ernaartoe. De harp wijst naar de Allee, die ook bij het kasteelcomplex hoort en verbindt beide. Je zou ook kunnen zeggen dat ze de wacht houdt, gewapend met de harp, of liever: ze heet iedereen een klinkend welkom.

Rob Kooiman

De harpspeelster van Wijnandsrade, 1994

Zolang de aarde rond is, schrijft Wiel Oehlen aforismen

Ken je Wiel Oehlen, de oud-secretaris van onze heemkundevereniging, dan weet je dat je te maken hebt met iemand die mijmert over elk detail dat hem opvalt, terwijl jij het niet gezien of gehoord hebt. Dat deed hij jarenlang, sinds hij dagelijks op zijn fiets van Swier naar het ABP vice versa reed en toen hij met pensioen ging, bleef dat zijn dagelijkse bezigheid. Ingesleten gewoonte. De meeste mensen doen niets met die kleine doodgewone belevenissen, maar Wiel schrijft ze op. Zonder omhaal. Dat leverde destijds elke dag grappige, maar ook scherpe aforismen op, die de voorpagina van het Limburgs Dagblad tooiden. Die zijn toen gebundeld in enkele bundels 'Punaises'. Zij vormen samen een staalkaart van de maatschappij, omdat ze boordevol kritische vondsten zitten, rechtstreeks uit het leven gegrepen. Ik mag er nog steeds graag in grasduinen als ik een bon mot, een kwinkslag of een oneliner zoek. Ze zijn door velen hoog aangeslagen en vaak geciteerd. Omdat Wiel 70 jaar geleden geboren werd in Ten Esschen, kan ik niet nalaten op te merken dat dit buurtschap exact midden tussen Swier en het ABP ligt. Een soort centrum van de humoristische wereld waarin Wiel balanceert, enerzijds een beetje ouderwets en hunkerend naar een knus en rimpelloos bestaan, anderzijds de ambtenarenwereld met al zijn praktische bezwaren.

En daar tussenin de stoute oud-seminarist, die het wel eerbiedig heeft over mijnheer pastoor, maar die dondersgoed weet dat de kerk vele dubbele bodems heeft en verder de grote en kleine zonden nooit heeft weten uit te bannen. Het is niet voor niets, dat men het in Ten Esschen graag heeft over 'Tennessee', een staat in het zuidoosten van de VS en dan ben je pas halverwege. Wiel is inmiddels naar Voerendaal verhuisd, maar het observeren en noteren is doorgegaan, ook toen hij wat lichamelijke ongemakken kreeg en toen hij zijn trouwe maatje Elly na een vrij plots overlijden moest missen. Maar zij wist Wiel op de valreep nog over te halen om uit de duizenden aantekeningen een selectie te maken voor een flinke nieuwe bundel. Hij heeft haar wens nu ten uitvoer gebracht en heeft zich weten te voorzien van de medewerking van een begenadigd tekenaar, een oud-collega van het ABP, Marius Ingenhoven, met wie hij nauw samengewerkt heeft. Van Ingenhoven illustreerde destijds ook al de teksten van Wiel in het personeelsblad van het ABP. Nu zijn er veertig van zijn cartoons opgenomen en ze hanteren dezelfde humor, waarmee ze de bundel in hoge mate versterken. Vooral bij het doorbladeren nemen ze elke schroom weg om tot lezen te geraken. De bundel kreeg de naam mee 'Zolang de aarde rond is, moeten we verder' en dat is in het coronatijdperk wel een heel toepasselijke titel, omdat het ook een opdracht is. Uiteraard is de bundel aan Elly Oehlen-Erven opgedragen en zij zal vanaf een wolkje zeker tevreden zitten te zijn met het resultaat.

Voor mij ligt een boek met een witte omslag die blauw bedrukt is / Op de aardbol balanceren enkele aardbewoners tijdens een jolige polonaise, maar de afgrond is nabij. Uitgeverij TIC heeft er wat moois van gemaakt in een heel leesbaar lettertype met 357 pagina's (zelfs de paginanummering is speels). Bijna drieduizend aforismen zijn in dit boek verzameld. Aforismen zijn korte, vaak grappige, maar ook pinnige en prikkelende spreuken, soms een reflectie, soms een constatering, meestal de vrucht van diep nadenken en het is de bedoeling dat de lezer dat ook doet. Humor is de rode draad en de indeling is, weer typisch het restant van een oer-katholiek geloof dat bergen verzet (heeft), naar de zeven hoofdzonden en de zeven hoofddeugden. Daarmee kom je op veertien hoofdstukken, maar er is geen enkele reden om bij het eerste te beginnen, omdat noch aan zonden noch aan deugden een begin en een einde komen. Ik vind het moeilijk om een keuze te maken welke ik van al die aforismen de beste vind. Eigenlijk zou iedereen zelf een keuze moeten maken, zonder daarin gestuurd te worden. Daarom heb ik als voorproefje een geheel willekeurige greep gedaan.

'Er lopen wat veel knuppels door het hoenderhok'. 'Hoe harder wij rijden, des te sneller wij met z'n allen in de volgende file staan'. 'De meester moest eens weten, waar zijn domste leerlingen zo al verstand van hebben'. 'Een stropdas is een mooi einde'. 'Wie altijd netjes heeft geleefd, kan opgeruimd doodgaan'. 'God heeft de eerste mens geschapen, maar dat was toen nog een aap'. 'Aardige mensen vinden zichzelf ook best wel een beetje eigenaardig'. 'Een bijklussende arts zet kwaad bloed'. 'Als Jezus tweeduizend jaar later was geboren, hadden wij Hem gelijk op transport gezet en de woestijn in gestuurd', 'Een gerucht dat niet uitkomt, heeft zijn doel bereikt'.

Dat de bundel eindigt met de constatering: *'Zolang er nog kinderen worden geboren, kan het nog goed komen'*, is een variatie op de titel. Er spreekt in elk geval hoop uit en ofschoon er ook wel wat nostalgische en oubollige spreuken in de bundel staan, is de toonzetting in grote lijnen precies wat we nodig hebben, een opkikkertje. Wiel en Marius hebben in elk geval een indrukwekkende handleiding voor het leven uitgebracht en daarom wordt de aanschaf van deze lezenswaardige bundel warm aanbevolen.

Jack Jetten

Volks-/Schooltuin 't Paradijsje (foto: Kirsti Heijnen)

Professioneel
en betrouwbaar!

petit
• verbindt •

• telecom • projectmanagement • IT oplossingen • domotica & beveiliging

Stationstraat 59 • 6361 BH Nuth • T 045 524 23 24 • petitverbindt.nl

Live your own style!

KAPSALON LA VIE PETIT

OPFERGELTSTRAAT 14 • 6363 BW WIJNANDSRADE • T. 045 577 88 80

WWW.LAVIEPETIT.NL

Luijten GROEP

luijtengroep.nl

Alles in één hand, dat ontzorgt!

Luijten Groep is een dynamisch en energiek bedrijf, dat bestaat uit een team met groene vingers, harde werkers en knappe koppen. Sinds de oprichting in 2003 hebben we al menig project met plezier mogen ontwikkelen, uitvoeren en onderhouden.

Luijten Groep staat voor totale ontzorging van onze opdrachtgevers. We bundelen onze krachten, werken samen en combineren de beste diensten van onze bedrijven zodat we van ontwikkeling tot advies en van uitvoering tot nazorg een maatwerk totaalpakket kunnen bieden. Samenwerking versterkt! Luijten Groentechniek BV, Equipment Service Zuid BV en Greenspot & Co BV bundelen haar talenten in Luijten Groep!

Luijten Groentechniek

- Design & Construct
- Tuin aanleg en onderhoud
- Openbare ruimte
- Landschap beheer
- Grondverzet
- Boomverzorging
- Gladheidbestrijding
- Reinigingstechniek

Equipment Service Zuid

- Inkoop, verkoop en verhuur materieel
- Onderhoud en reparatie van alle merken machines
- Grondverzet
- Transport
- Groenvoorziening en cultuurtechniek
- Kleinmaterieel
- Infra en bouwtechniek
- Reinigingstechniek

Greenspot & Co

- Design & Construct
- Natuurlijk spelen
- Sport & adventure
- Beleef en beweegruijme
- Participatie
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Thermiekstraat 21 | 6361 HB Nuth | +31 (0)45 565 0711 | info@luijtengroep.nl

Het korte maar bijzondere leven van Jan Willem L'Ortye (1792-1844) uit Wijnandsrade, deel 2 (tevens slot)

Rentmeester in dienst van Roemers

Niet lang na zijn terugkeer uit militaire dienst kreeg Jan Willem L'Ortye een baan als rentmeester op de (voormalige) proosdij in Meerssen. Die vond haar oorsprong in de schenking van het voormalig Karolingische koningsdomein van Meerssen aan de St. Remigiusabdij van Reims. Volgens de schenkingsoorkonde uit 968 strekte het eigendomsrecht zich uit over een oppervlakte van 82 "mansi", een oppervlakte die doorgaans vergeleken wordt met 12 bunders of 10 hectaren per mansus. Uitgaande van dit cijfer zou het oude koningsdomein 820 hectaren van "zowel bebouwde grond als onontgonnen land, bossen beemden, wijnbergen en weiden, akkers, molens, wateren of waterlopen, uit- en terugstromend hebben bevat. Deze 820 hectare komt ongeveer overeen met dertig procent van het huidige gemeente oppervlak, waarbij niet gezegd is dat deze gronden ook daadwerkelijk binnen de huidige gemeentegrenzen hebben gelegen. In de Franse tijd werd ook de proosdij van Meerssen opgeheven (1797) en kwamen haar bezittingen onder de hamer (1804). In de gemeente Meerssen betrof het naast de proosdij zelf (verblijfsgebouwen, kamers van diverse afmetingen, kelders, voorraadschuren, paardenstallen, een hoenderhof een duiventil, koetshuizen, veestallen, vijvers, tuinen, weilanden met een totale oppervlakte van 8 bunders, 9 grote en 15 kleine roeden, ongeveer 7 hectare) verder nog 109 bunders grond (een kleine 90 hectare; te Rothem hoeve de Kruismolen met 37 bunders, 14 grote en 10 kleine roeden (bijna 31 hectare), te Beek de Proosdijhoeve met een oppervlakte van 18 bunders (ruim 14 hectare); te Schin op Geul landerijen met een totale oppervlakte van 25 bunders (20,5 hectare); te Schimmert 35 bunders land (ca. 29 hectare) en te Klimmen 44 bunders (36 hectare). Dit alles werd voor 166.122 Franse ponden aangekocht door de koster van Meerssen, Toussaint Veerlings, in opdracht van Dominique Nivar en diens zus Antoinette Nivar te Maastricht. Laatstgenoemden leenden hun naam op hun beurt weer aan hun zwager, de Maastrichtse advocaat Charles Clement Roemers (1748-1838), die de daadwerkelijk eigenaar van de Meerssener Proosdijgoederen zou worden¹.

¹ Theo Oberndorff en Maxime Niessen: *Meerssen – impressies uit het rijke verleden van een jonge gemeente* (Meerssen 1994) blz.81.97-100

ervaring passeerden voor een belangrijke benoeming in het provinciaal of landsbestuur, werd hij in 1816 toch ridder in de Orde van de Nederlandse leeuw en lid van de Limburgse Provinciale Staten. Ook speelde hij in die periode (1816-1822) een (bescheiden) rol in de Maastrichtse oppositie tegen 's konings regeringsbeleid⁸. Volgens notitie, waarschijnlijk van generaal Dibbets, was Roemers na het uitbreken van de Belgische opstand in december 1830 van zijn woning Brusselsestraat 912, genaamd de Hof van Tilly, naar zijn buitengoed te Meerssen vertrokken. Dat geldt ook voor de erbij geplaatste opmerking dat hij "zeer verdacht was bijzondere begunstiger te zijn van de muitelingen". Daaruit blijkt dat ook Roemers zich heeft ingespannen om ook Maastricht onder Belgisch bestuur te krijgen. Ook in de Belgische periode bleef Roemers echter kandidaat voor de senaat. Hij werd echter nooit gekozen, maar gelet op zijn hoge leeftijd - in 1832 was hij 84 jaar oud - lijkt het niet waarschijnlijk dat dit ook echt de bedoeling was. Al in 1831 was hij nummer twaalf van de hoogstaangeslagenen in de provincie. Van de vier kandidaten die vanaf 1832 steeds voldeden aan de minimumeis van 2116 frank was hij de enige burger (niet-adellijke) en na De Marchant et d'Ansembourg, die met 5429 frank de hoogstaangeslagene was, kwam Roemers met 3822 frank op de tweede plaats. Behalve de kandidaatsstelling voor de senaat zijn er op lokaal niveau nog enkele voorbeelden te vermelden van Roemers' houding ten opzichte van het conflict tussen Nederland en België en zijn duidelijke keuze voor de nieuwe staat België. In januari 1832 werd in opdracht van Dibbets beslag gelegd op de goederen in de Hof van Tilly, Roemers' woning in Maastricht. In november 1834 verklaarde Roemers jr. voor burgemeester en schepenen van Maastricht dat zijn vader, 87 jaar oud, zijn domicilie binnen Maastricht opgaf. Roemers sr. had vlak daarvoor, in augustus, de Hof van Rilly verkocht en in oktober in een openbare verkoop de boeken uit zijn bibliotheek aldaar. De verkoop van de boeken had 705,75 gulden opgebracht, de woning 17.010 gulden, bedragen die in euro's uitgedrukt thans tienmaal zo groot zijn⁹.

De laatste jaren van Roemers' leven werden overschaduwd door het verlies in korte tijd van zijn dochter, schoonzoon, twee kleinzonen en een kleindochter. Roemers zelf kwam er op eerste kerstdag 1838 te overlijden: "in zijn woonhuis gelegen aen de Roomsche kerk". Zijn grafmonument staat momenteel nog altijd tegen de zuidgevel van de basiliek aldaar: "*ici repose la dépouille de Monsieur Charles-Clement Roemers, né à Maastricht le 31 janvier 1748, marié le 11 mai 1777 à la*

⁸ Jacobs: *Grenzen verlegd a.w.* blz.295-316

⁹ Jacobs: *Grenzen verlegd a.w.* blz.341-345

Dame Anne-Marie Nivar, morte à Maastricht le 7 mars 1780, y enterée dans la chapelle de Sainte Barbe à l'église de Notre Dame, jurisconsulte distingué, ancien echevin de la ville de Maastricht, membre du corps législatif, commandant de la Legion d'Honneur et chevalier du Lion Néerlandais, décédé pieusement à Meerssen le 25 december 1838"¹⁰. Bij testament vermaakte Roemers aan zijn rentmeester zijn gouden zakhorloge. Omdat Roemers' zoon Pierre François na de opening van het testament van mening was dat zijn vader zijn huispersoneel wel erg karig bedeed had, kreeg L'Ortye naast het zakhorloge ook nog een bedrag van 500 francs (2420 gulden). Na de afwikkeling van zijn erfenis in 1841 bleek Roemers nalatenschap aan onroerende goederen en kapitalen 589.028,92 francs waard was, een som die thans een koopkracht van 5.732.443 euro zou vertegenwoordigen¹¹.

Rentmeester in dienst van Colpin

Bij testament vermaakte Roemers de Meerssener Proosdij (met park en bijgebouwen, de molen te Meerssen en de ernaast gelegen boerderij) aan zijn kleindochter Caroline Colpin (1808-1882), sinds 1833 gehuwd met maar sinds 1841 weduwe van Balthasar Cruts (1788-1841)¹², die aanvankelijk ook in Meerssen woonde maar later op kasteel "Zangerhei" (Zangerij) in het Belgisch-Limburgse Eigenbilzen¹³, niet te verwisselen met het andere (bekerende) landgoed (stoeterij) "Zangersheide" te Lanaken. Het adellijk goed te Eigenbilzen bestond indertijd behalve uit een kasteel, dat thans verdwenen is een waarvan enkel wat bijgebouwen overeind staan, ook uit een aantal boerderijen, vijvers, bossen, bouw- en weilanden ter grootte van maar liefst 638 ha. In 1797 werd het als volgt omschreven: "*Het Huis de Zangrye, met zijne aanhoorige Watermolen, zes Vyvers, Tuinen, Dreeven, Bosschen, Akker - en Weylanden, groot aan mate*

¹⁰ Dr. J. Belonje: *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg* in PSHAL 1960-1961 blz.203; zie ook Frank Hovens: *In de armen van Geul, Maas en Watervalderbeek* (2017) blz. 256 (afb.1); vgl. Jacobs: *Grenzen verlegd a.s.* blz.277

¹¹ Jacobs: *Grenzen verlegd a.w.* blz.348.351

¹² Lambert Jacobs: *De opvoeding van Balthazar Cruts tot honnête homme* in PSHAL 2003 (deel 139) blz.101-142; Balthasar's oom, Godfried Joseph Cruts (1757-1819) was als opvolger van diens oom Hendrik Johan Kerens (1725-1792), bisschop van St. Pölten in Oostenrijk; zie W.J. Prick: *Godfried Joseph Crüts von Creits, derde bisschop van St. Pölten 1806-1815* in PSHAL 98-99 (1962-1963) b.z.307-350

¹³ mededeling in de persoonlijke aantekeningen van Willem L'Ortye (1856-1921), directeur van de Echter Kweekschool

116 boenders, met alle regten en geregtigheden van dien, geleege in een allaraangenaamst oord, omtrent twee uren van Maastricht, en in de nabuurschap van verscheide kleine Steden en Landgoederen, geëvalueerd in jaarlijksche revenu F. 5.000 Luyks of Fransche Livres 6.153". Het kasteel was in de achttiende eeuw eigendom van de adellijke familie De Heusch. In 1797 werd het verkocht aan de van oorsprong uit het Franse Valenciennes afkomstige en in Maastricht verzeild geraakte Géry Colpin (1772-1836), die sinds 1802 gehuwd was met (Charles-Clements dochter) Marie-Emerence Roemers (1778-1835) uit Maastricht, een nichtje van Balthasars vader. Bij het huwelijk van Balthasar Cruts met Caroline Colpin (1833) bracht laatstgenoemde o.a. kasteel de Zangerij als bruidsschat mee. Een merkwaardige speling van het lot, aangezien Balthasars grootmoeder van moederszijde, Isabelle Charlotte barones de Heusch, het kasteel vroeger al eens in eigendom had gehad¹⁴. Dochter Hortense Rosalie Cruts (1836-1903) trouwde in 1861 met Rodolphus Marie Joseph Lamberts de Cortenbach (1837-1914) die "De Zangerhei" na Caroline's dood bewoonde¹⁵. Het was Caroline's vader Géry Colpin die het oude waterkasteel had laten afbreken en er een nieuw kasteel voor in de plaats had laten bouwen. Daar op Zangerij vond tijdens de Tiendaagse Veldtocht in augustus 1831 ook de merkwaardige 'militaire' operatie plaats die mede dankzij de charmes van een van Colpins dochters) op een zeer ongebruikelijke wijze tot een einde kwam, of zoals het in de titel van een recent daaraan gewijd artikel heet: "hoe een strafexpeditie uitmondde in een beleefde visite"¹⁶.

Waarom uitgerekend Caroline de Meersener Proosdij erfde heeft Roemers niet in testament vermeld. Wellicht omdat zij op dat moment twee kinderen had, Emile en Hortense, haar zus Antoinette ongetrouwd was en het huwelijk van Roemers' zoon Pierre François (1780-1845) kinderloos was gebleven¹⁷. Laatstgenoemde was als opvolger van zijn vader burgemeester van Meerssen van 1803 tot

¹⁴ Jacobs: *De opvoeding van Balthazar Cruts* a.a. blz.101-142

¹⁵ F. Schlusmans: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Limburg, Arrondissement Tongeren, Kantons Bilzen – Maasmechelen. Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 14N3* (Brussel – Turnhout 1996) nr. 101: kasteel "Zangerhei" (ID: 650)

¹⁶ Lambert Jacobs: *een strooptocht werd het niet – hoe een strafexpeditie uitmondde in een beleefde visite* in *De Maasgouw* 138 (2019) blz.23

¹⁷ Jacobs: *Grenzen verlegd* a.w. blz.349

1836, een functie die hij evenwel niet zelf uitoefende, maar die waargenomen werd door schepenen (wethouder) J.A. Schoenmaekers. Pierre François schijnt geen hoogvlieger en weinig ambitieus te zijn geweest, dit in tegenstelling tot zijn vader - die trouwens fel tegen zijn voorgenomen huwelijk met Marie Agathe Jacqueline de Lenarts (1873-1862) gekant was maar met wie zoonlief in 1809 toch trouwde. Het echtpaar was dan ook jarenlang uit de gratie bij (schoon-)vader Charles Clement Roemers, die zeer aan bezit hechtte. Roemers junior leefde voornamelijk als rentenier¹⁸.

De (voormalige) Proosdij van Meerssen
(bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

¹⁸ Hovens: *In de armen van Geul, Maas en Watervalderbeek* a.w. blz. 265-266; vgl. Jacobs: *Grenzen verlegd* a.w. blz.277

Of Jan Willem ook zelf op voormalige proosdij woonde, hebben we helaas niet kunnen achterhalen. 5 ½ jaar na de dood van zijn vorige baas kwam hij in Meerssen de vroege morgen van 3 juli 1844 onverwachts op 51-jarige leeftijd te overlijden. Volgens de overlijdensverklaring was hij ongehuwd en rentmeester van beroep. Zijn vroegtijdige dood (volgens zijn gedachtenisprentje stierf hij “schielijk ... aan eene hevige geraaktheid”) werd aangegeven door zijn broer Jan Hubert en zijn buurman (veldwachter) Pieter Laurens Beaumont. Twee dagen later werd hij in zijn geboorteplaats Wijnandsrade begraven: “1844, die 3te hora 5ta matutinae inopinata morte in Meerssen abreptus est Joannes Wilhelmus L’Ortije qui 5ta hujus in coemeterio nostro est supultus”¹⁹.

Jos L’Ortje

Volks-/Schooltuin 't Paradijsje (foto: Kirsti Heijnen)

Een bijzonder kruis uit de Tweede Wereldoorlog

Voorjaar 1944

Het prachtige klooster van Ravensbosch, met zijn mooi verzorgde tuinen, wordt begin 1944 voor een groot gedeelte door de Amerikanen gevorderd, om er gedetineerden in onder te brengen die in de oorlog fout waren geweest.

Een jaar eerder leerden mijn moeder (Mia Curfs uit Wijnandsrade) en mijn vader (Rinus de Rijk uit Bodegraven) elkaar kennen. Mijn vader was toentertijd bij de paters van Ravensbosch in dienst. In het voorjaar van 1944 kreeg hij een aantal gevangenen ter beschikking gesteld, waaruit hij de besten kon selecteren om hem bij het onderhoud van de tuinen bij te staan. Dat werden Peter Reijnders uit Borgharen (die later in het Belgische Brasschaat is gaan wonen) en de heer Rennes (hoofdcommissaris van de politie in Valkenburg). Beiden zijn mijn vader toen komen helpen in de tuinen.

Mijn ouders hebben hen, in die voor iedereen zo zware en armoedige tijden, regelmatig een helpende hand toegestoken met levensmiddelen, die door mijn moeder bij haar oma en opa in Arensghout werden opgehaald. Die etenswaren ‘smokkelde’ zij naar een schuur achterin de tuinen van Ravensbosch, alwaar mijn vader dat eten dan onder zijn twee helpers verdeelde.

Een kruis uit dankbaarheid

Uit dankbaarheid heeft de heer Rennes, met een zaag, een spijker en een zakmes, een houten kruisbeeld gemaakt en aan mijn ouders geschonken. Tot in het begin van de jaren negentig heeft dat kruis bij ons in huis altijd een prominente plaats ingenomen.

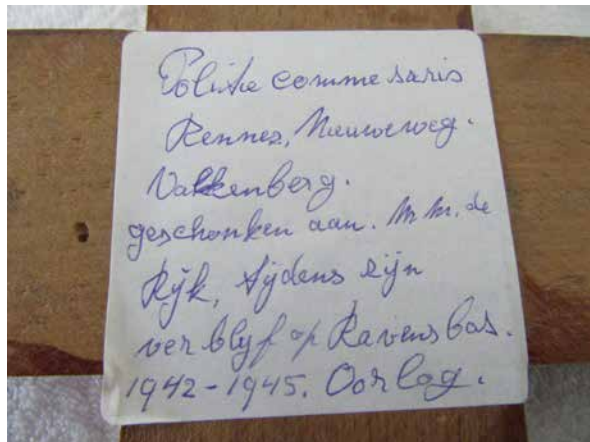
Mijn vader werkte in het begin van de jaren veertig ook nog in de tuinen van kasteel Wijnandsrade. Hij was in die tijd in de kost bij Sjaak Dreesen in de Raadhuisstraat (‘het huis met de trappen’ nabij het bos in de tegenwoordige Oudenboschstraat).

In 1946 zijn mijn ouders getrouwd en hing de crucifix in hun huis in Bodegraven. In 1957 zijn zij – mét het kruis – naar Waddinxveen verhuisd. In 1972 is mijn moeder weer teruggekomen naar haar geboorteplaats Wijnandsrade, alwaar zij voor dit bijzondere kruisbeeld tot in 1992 altijd wel een plekje heeft gevonden. In dat jaar ging zij (in de Zinkenstraat) kleiner wonen en is het kruis veilig bij ons op zolder opgeborgen.

¹⁹ PAW: overlijdensregister St. Stephanusparochie Wijnandsrade (aantekening pastoor Beltjens)

Het kruisbeeld (foto: uit het privé-archief van de familie Marell)

Aantekening van Mia Curfs bij het kruisbeeld
(foto: uit het privé-archief van de familie Marell)

Verleden jaar hebben wij nog contact gehad met de familie Rennes. Het plan bestond dat de heer Rennes nog eens een keer naar mijn moeder op bezoek zou gaan. Maar daar is het niet meer van gekomen, want de heer Rennes is begin verleden jaar overleden. 'Zijn compagnon' Peter Reijnders, die inmiddels ook is overleden, heeft wel nog altijd contact met mijn ouders onderhouden en daarbij steeds laten merken hoe dankbaar hij mijn ouders is geweest voor hun hulp en dat zij hem door de oorlog hebben heen geholpen.

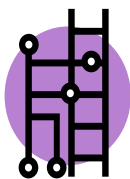
Rineke Marell de Rijk

(op basis van notities van haar moeder Mia, die nog altijd in de Zinkenstraat woont en inmiddels de gezegende leeftijd van 95 jaar heeft bereikt)

Volks-/Schooltuin 't Paradijsje

Schildersbedrijf Vankan

Platsmolenweg 44
6361 EM Nuth
tel.06-51991868
fax 045-8501162
E-mail: schildersbedrijfvankan@gmail.com

De Naamse Steen
schafstlokaal en b&b

Fer & Brenda Peters

Laar 16
6363CT Wijnandsrade
0031 45 5112440
info@denaamsesteen.nl
www.denaamsesteen.nl

Dagbesteding
Educatie
Veehouderij
Terras / Winkel

Zorgboerderij
A Gen Ling

Openings tijden:
ZOMER en WINTER
Ma. t/m vrij.: 10.00-17.00 uur
Zaterdag GESLOTEN
m.u.v. groepen op afspraak

10 jaar Kliniek Mosaderma

We bedanken onze patiënten en verwijzers voor hun vertrouwen.

Dr. P. Mulkens
Dermatoloog/
directeur

Spataders, huidziekten,
allergieën, huidkanker

Drs. I. Lutgens
KNO-arts

Keel-, neus- en
ooraandoeningen,
chronische neus-
verstoppingsklachten,
allergieën,
gehoorproblemen

Dr. S. Husada
Anesthesist/
pijnbestrijder

Acute of chronische
pijnklachten,
gordelroos, zenuwpijn

Drs. A. Michels
Plastisch chirurg

Ooglidcorrecties,
botox en fillers, carpaal
tunnelsyndroom,
triggerfinger, ziekte
van Dupuytren

T. Offermans MSc
Arts

Huidziekten, allergieën,
huidkanker

Drs. G. Sellenraad
Chirurg

Aambeien, anale fistels,
kleine chirurgische
ingrepen

Dr. B. Disselhoff
Chirurg,
vaatchirurgie

Spataders

J. Jacobs MSc
Physician assistant

Huidziekten, allergieën,
huidkanker

Dr. C. Wilhelmi
Anesthesist/
pijnbestrijder

Acute of chronische
pijnklachten,
gordelroos, zenuwpijn

S. Willems BSc
Physician assistant i/o

Huidziekten, allergieën,
huidkanker

Drs. I. Meijerink
Kliniekmanager

" Met een enthousiast
en gedreven team zijn
we gegroeid tot een
kliniek waar kwaliteit
en aandacht voor de
patiënt vooropstaan."

**S. Thijssen, M. Meuwissen,
B. Roex, N. Lalieu**

Huidverbetering, acne, ontharing, couperose

SCHUUREIKENWEG 60 HOENSBROEK
T. 045 - 208 08 87 | WWW.MOSADERMA.NL

Petrus Antonius Spirz (Spierts)

1. Inleiding

Petrus Antonius Spierts (ook wel Toon of Antoine Spierts genoemd) is een soldaat uit het leger van Napoleon die afkomstig was uit Swier-Wijnandsrade en hij leefde van 1789 tot 1837. De oud-pastoor van Wijnandsrade, Jos L'Ortye, schreef in Bulletin Wijnandsrade nr. 63 (2019) een artikel over de "röadsjer jonge" in het leger van Napoleon. Over het levensverhaal van Spierts wil ik een aanvulling geven met name over de roerige tijden in het ongedeelde Limburg in de eerste helft van de 19^e eeuw. De informatie over Spierts vond ik tijdens mijn onderzoek in diverse archieven in Nederland en België²⁰.

2. Stamboom Spierts Wijnandsrade

Als we de genealogie van Petrus Antonius Spierts opstellen, merken wij op, dat de familie Spierts (Speerts-Spiertz-Spertz-Spirtz-Spirz) al geruime tijd in Wijnandsrade voorkwam en voornamelijk in het buurtschap Swier. Meestal waren zij daar landbouwers (keuterboer) of dagloners. De dooptrouw- en overlijdensregisters van de St. Stephanusparochie te Wijnandsrade tussen 1606 en 1796 tonen dit aan. De oudste vermelding van deze familie in Wijnandsrade was een huwelijk tussen Hubertus Speerts en Petronilla Schudts op 30 september 1713 met als getuigen Paulus Driessen (burgemeester/lid van de schepenbank) en Catharina Schouteten.

Petrus Antonius Spirz alias (Toon-Antoine) Spierts groeide op in Swier als enige zoon van Jean Petrus (Pierre) Spierts(z), van beroep dagloner (1736-1809) en Maria Sijbilla Z(S)enden (1746-1836) huisvrouw en dagloner. Pierre Spierts (gedoopt 14 oktober 1736 te Wijnandsrade als zoon van Martinus Spierts en Joanna Habets uit Swier) en Maria Sybilla Senden, (dochter van Theodorus Dirck Senden en Catharina Meij(y)s, geboren in Klimmen). Het echtpaar Spierts- Senden trouwde op 18 november 1772 te Wijnandsrade in de St. Stephanuskerk, getuigen bij dit huwelijk waren Hubertus Co(e)nen, Nicolaus Senden, Martinus Spierts en Elisabetha Senden. Het echtpaar Spierts-Senden woonde in Swier en verdiende de kost als dagloners. In dit huwelijk werden 6 kinderen geboren, 5 dochters en 1 zoon. Hun jongste kind was Petrus Antonius, hij werd gedoopt op 2 januari 1789 en groeide op in het buurtschap Swier.

---

²⁰ Met dank aan Jack Jetten die nuttige adviezen heeft gegeven bij de tot stand koming van deze bijdrage.

Direct na zijn geboorte werd hij thuis gedoopt " Renovato Fonte Batismatis " (nooddoop na de bevalling) en vervolgens werd hij gedoopt door pastoor Johannes Henricus Kemmling in de kerk van Wijnandsrade met als doopgetuigen: Antonius Somers uit Swier en Cornelia Senden uit Wijnandsrade. Hij overleed te Maaseik op 24 februari 1837 op 48-jarige leeftijd en werd begraven buiten de stad (op het kerkhof "verloren kost")²¹. Dat hij zo ver van zijn woonplaats is gestorven, kwam door het avontuurlijke leven dat hij als militair heeft geleid. Hij heeft gediend bij verschillende legers: hij was soldaat in het Franse leger onder keizer Napoleon Bonaparte. Daarna was hij marechaussee in het Nederlandse leger onder koning Willem I van Oranje Nassau (dit leger werd geleid door diens zoon de latere Willem II) en tenslotte was hij gendarme in het Belgische leger onder koning Leopold I van Saksen-Coburg en Gotha. In 1837 behoorde Wijnandsrade bij België.

3. Petrus Antonius Spierts als soldaat van keizer Napoleon Bonaparte

Petrus Antoine Spierts (1789 -1837) werd ingeschreven onder stamboeknummer 7852 bij het 3^e Regiment Infanterie van Linie²². Als dienstplichtige behoorde Antoine tot de lichte 1810. Hij trad als 20-jarige op 25 maart 1809 toe tot dit regiment. Dit behoorde tot de vierde compagnie van het vierde bataljon. Zijn signalementen waren lang 1m.77, ovaal gezicht, hoog voorhoofd, kleine mond, grijze ogen iets langere neus en blonde haren en wenkbrauwen.

Gelijktijdig werd ook tot de wapens geroepen Joannes Petrus Schneijders (Jan Peter Snijders) ofwel Jaen Pierre Schnieders zoals hij staat vermeld in de Franse soldatenacte²³, gedoopt te Wijnandsrade op 5 november 1790²⁴ als zoon van Johannes Gerardus Schneijders (1727-1807) en Maria Catharina Wijngaerts (Wingers-Wingaert) (1757-1807).

---

²¹ De Sint Catharina kerk van Maaseik inclusief het aangrenzende kerkhof werden zwaar geschonden in de jaren 1800 en 1804. In 1806 werd de kerk openbaar verkocht en in 1837 werd de beslissing genomen om een nieuwe kerk te bouwen die in 1845 voltooid was. De overledenen van de parochie werden na 1806 buiten de stadspoorten begraven op het kerkhof genaamd "verloren Kost".

²² Service Historique de la Défense (SHD), in het Château de Vincennes nabij Parijs.

²³ 3e régiment d'infanterie de ligne, 24 février 1807-1er mai 1811 (matricules 6 001 à 8 904). Onder nummer 7870, rangnummer 507362 op pag. 13

²⁴ Het Doopregister van de St. Stephanus parochie Wijnandsrade geeft aan als doopdatum 05-11-1790 en het Franse militaire register geeft aan als doopdatum 15-11-1790.

cheveux 56	sourcils 18	depart. de la M ^e Inf ^e		
N ^o 7852		Arrivé au Corps le 26 Mars an 1809	1809	
Surnom: Spierts		Conscrit de l'an 11 ^o		
Fils de: Louis M. Demarec		N ^o 2 Du Log ^s		
né le 2 Janvier 1789 à Westhoven		Journalier		
canton de Westhoven		Son domicile, à l'époque de son entrée au service, était à Westhoven		
département de la Meuse		depart. de la M ^e Inf ^e		
taille d'un mètre	front 77			
visage Oval	nez long			
yeux gris	menton 10			
bouche petite	sourcils 18			
N ^o 7853		Arrivé au Corps	1809	

Originele inschrijving in het Franse register, archief service Historique de la Défense, Vincennes/Parijs

Dat zij in het leger terecht kwamen zal niet op vrijwillige basis zijn geweest. Dit bleek ook uit de Franse administratie, hierin stond dat beiden onvrijwillig waren ingetreden. Napoleon had hier de conscriptie (dienstplicht) ingevoerd en dat was in Wijnandsrade niet van een leien dakje gegaan. Er was veel verzet dat gevoed werd door de toenmalige pastoor Petrus Laurentius Bernardus Westhoven die anti Frans gezind was. Er had een geschreven pamflet aan de poort van het kasteel gehangen, waarin werd bedreigd met het kasteel in brand te steken als er een jongen uit Wijnandsrade moest opgaan voor de Franse armée. Over dit pamflet was veel beroering ontstaan omdat op het kasteel de Frans gezinde maire Jacques Heuschen woonachtig was. Uiteindelijk moest de pastoor zijn functie opgeven en zijn er diverse jongens door loting in dienst moeten treden.

Aan welke veldslagen Antoine Spierts in de looptijd van 1809 tot 1812 heeft deelgenomen, heb ik niet kunnen achterhalen, maar wel de vermelding dat hij op 29 oktober 1812 werd ingeschreven als gendarme bij de bereden Franse Keizerlijke Gendarmerie. Hij nam geen deel aan de Franse expeditie naar Rusland, de gendarmerie had als hoofdtaak de bewaking van de landsgrenzen. Nadat Napoleon de slag bij Leipzig op 19 oktober 1813 had verloren, vielen de Pruisische- en Russische troepen op 14 januari 1814 de stad Maaseik binnen en dwongen de Franse troepen tot de aftocht. Het Franse leger van Napoleon Bonaparte liet de geannexeerde gebieden achter in een totale wanorde. Op 15 februari 1814 werd het openbaar bestuur overgenomen door de Prins van Oranje (Willem I).

4. Spierts als Nederlandse gendarme

Op 26 oktober 1814 werd door soeverein vorst Willem van Oranje het besluit ondertekend om een korps Marechaussee binnen de Nederlanden op te richten. Het eerste artikel van dit besluit luidde als volgt: *“Er zal worden opgericht een korps marechaussee, bestemd om de orde te handhaven, de uitvoering der wetten te verzekeren en te waken over de veiligheid der grenzen en grote wegen”*.

Onder de grote wegen werden ook bedoeld alle waterwegen van de Nederlanden. De basis voor deze Nederlandse Marechaussee was voornamelijk geschoeid op de leest van de Franse Gendarmerie. De Compagnie Limburg werd toen ook opgericht en de brigade opende op 11 september 1815 te Heerlen een standplaats. Omdat Antoine Spierts niet langer deel uitmaakte van het Franse leger, zette hij eind 1815 als 26-jarige zijn loopbaan voort als marechaussee. In Heerlen leerde hij ook zijn toekomstige echtgenote Gertrudis Penners kennen (hierover later meer).

Op 19 december 1816 werd Antoine Spierts vanuit Heerlen gedetacheerd naar het korps bereden Marechaussee in Maaseik. Hier was het korps vanaf 1815 gelegerd in de kazerne in de Pelserstraat, waar het vroegere Kruisherenklooster²⁵ gelegen was binnen de muren van de stad Maaseik. Deze brigade bestond destijds uit vijf man, vier manschappen en één wachtmeester. Dit korps werd onder andere belast met de controle van grenzen, de zeilschepen op de Maas en de trekschuiten op het Grand Canal du Nord die werden voortgetrokken door paarden of door mankracht vanaf het jaag- of lijnpad. De Marechaussee keek later ook toe bij het innen van belastingen (de tolleren en accijnzen) in de tolhuizen langs de later aangelegde Zuid-Willemsvaart bij Neeroeteren, Opoeteren en Bree.

²⁵ In: Clairlieu. Tijdschrift gewijd aan de geschiedenis der kruisheren, 60e jaargang, pp. 195-196.

Marechaussee 1815

In dezelfde periode vroeg de toenmalige burgemeester van Maaseik Nicolaes Matthei²⁶ aan de commandant van de Marechaussee om ook te patrouilleren in de stad, om bakkers op woeker te controleren (op te hoge broodprijzen), zodat een oproer onder de bevolking kon worden voorkomen. De commandant antwoordde, dat dit niet tot de taken van een marechaussee behoorde. Het betrof geen Rijkstaak maar het was een taak van het gemeentebestuur en de plaatselijke stadsschutterij. In deze periode bezocht hij regelmatig in zijn verlof zijn familie in Wijnandsrade en ook zijn verloofde Gertrudis in Heerlen.

²⁶ 1809-1816: Nicolaes Matthei, (1774-1852), burgemeester van Maaseik van 1809 tot 1816, De grootste catastrofe uit de geschiedenis van de archieven van Maaseik deed zich voor toen in het begin van de 19de eeuw brand uitbrak in het huis van burgemeester, bij wie de archieven op dat ogenblik ondergebracht waren. Volgens de Volkstelling van 1796 woonde hij in het Boskwartier, in de Bosstraat zelf. De brand ontstond toen in het huis van Matthei de was gedaan werd.

5. **Huwelijk van Antoine Spierts en Gertrudis Penners in 1822**

Antoine Spierts trouwde te Heerlen op 18 mei 1822 met Maria Gertrudis Penners gedoopt 11 oktober 1795 te Voerendaal als dochter van Joannes Leonardus Penners en Clara Elisabeth Melcher en zij is overleden op 24 februari 1868 te Aldeneik.

Bleumerstraat in Maaseik rond 1900

Na de huwelijksluiting te Heerlen vertrok het echtpaar Spierts-Penners naar Maaseik en betrok daar een dienstwoning binnen de stadsmuren aan de Bleumerstraat in nabijheid van de Bleumerpoort. In deze woning zouden ze, met een korte onderbreking, tot aan de dood van Antoine in 1837 blijven wonen. Van dit poortgebouw in de stadswal werd vooral gebruik gemaakt door de stadsboeren en tuinders van Maaseik die in de ochtenduren naar hun velden en akkers in Aldeneik trokken om daar te werken. Aldeneik was in de 17e en 18e eeuw het agrarische deel van de stad Maaseik, waar de tuinders hun groente en gewassen verbouwden en op marktdagen in de stad aan de man brachten. Uit het huwelijk van Antonius Spierts en Maria Gertrudis Penners werd een dochter geboren. Dit was Adeleta (Adèle) Spierts, geboren op 30 april 1825 te Maaseik in de Bleumerstraat en overleden op 24 oktober 1896 te Neeroeteren, waar ze ook begraven is. Zij huwde op 16 juni 1869 te Neeroeteren (B) met Peeter Joannes (Petrus Joannes) Pipers, geboren in 1820 als zoon van Joannes (Pijpers) Pepers en Joanna Francisca Lalieu.

Rechts op deze maquette (in de schaduw) de Bleumerpoort aan de Bleumerstraat. De Hepperpoort werd in 1846 en de Bleumerpoort in 1847 afgebroken wegen expansie van de stad.

6. *Roerige tijden en revolutie*

De wortels van de Belgische Opstand van 1830 lagen in de politieke eisen van de burgerij, van wie de welvaart met de dag toenam en in de economische politiek van Willem I. Het ging de lagere klassen minder voor de wind. Vele arbeiders waren werkeloos en leden honger. De Belgische Opstand was daarom een sociale opstand, die moeilijk was in te tomen. Koning Willem I had te weinig aandacht voor de burgers en voor de situatie waarin ze in armoede leefden. In 1830 mislukte de oogst en de bevoorrading naar de steden kwam in het gedrang. Toen in juli 1830 in Parijs een revolutie uitbrak sloeg de onrust over op de lagere klassen in de zuidelijke Nederlanden. Na de opvoering van een opera *'La muette de Portici'*²⁷ op 25 augustus 1830 ontstonden er proletarische onlusten in Brussel. De Brusselse burgerij wilde zich hiertegen verdedigen en richtte een burgerwacht op. De leiders van die milizie vroegen op 1 september aan prins Willem van Oranje (de latere koning Willem II) die in Vilvoorde was gelegerd, om bij zijn vader te bemiddelen over een administratieve scheiding tussen Noord- en Zuid-Nederland. Willem I voelde zich gechanteerd en weigerde toe te geven. De onlusten breiden zich als een olievlek uit over vele steden, waaronder Hasselt, Maaseik, Roermond,

²⁷ Deze opera, van Daniel Auber (1782-1871), de stomme van Portici ging over een opstand tegen de Spaanse overheersing in 1647 en dit thema zweefde de bevolking van Brussel op tot een revolutie

Sittard en Venlo en er stroomden vrijwilligers van het platteland toe om deze opstand te steunen.

De bevolking leed honger en was agressief naar de gevestigde orde, ze pikte het niet meer. De burgerwacht verloor haar controle op de gebeurtenissen. Daarom bezette het Nederlandse leger, onder leiding van Willems tweede zoon prins Frederik, op 23 september Brussel. Dit viel niet goed, zowel bij de burgerwacht als bij de bevolking. Deze keerde zich en masse tegen de Nederlandse troepen. De leiding van de burgerwacht en enkele revolutionairen vormden een comité, dat erin slaagde de acties van de vrijwilligers te coördineren. In de nacht van 26 op 27 september 1830 blies het Nederlandse leger de aftocht. Het Voorlopig Comité vormde zich om tot Voorlopig Bewind, dat op 4 oktober 1830 de onafhankelijkheid van België uitriep.

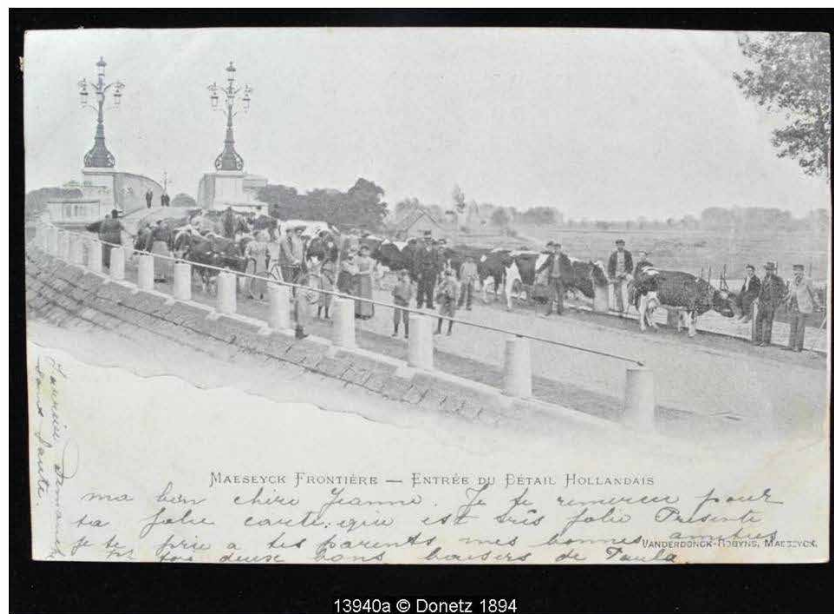

Rijdende artillerie van de staat der Nederlanden in actie tijdens de opstand in Brussel

In Maaseik kwam de bevolking in opstand tegen de gevestigde orde en de sfeer sloeg om; het werd er steeds grimmiger. Hendrik Jozef Bovier (een collega van Antoine Spierts) kon de situatie niet meer aan en vertrok in

oktober uit Maaseik. Echter Antoine Spierts en de andere collega's Godefridus Lales uit Maaseik en Peter Petersbroek die afkomstig was uit Brussel vertrokken pas op 1 november 1830 uit Maaseik. Doordat Antoine Spierts, Godefridus Lales en Peter Petersbroek in het gedrang kwamen en moesten kiezen tussen de partij van de opstandelingen en de loyaliteit met de koning verlieten zij Maaseik en hielden ze zich schuil in het naburige plaatsje Elen (tussen Maaseik en Neeroeteren). Antoine nam zijn vrouw en vijfjarig dochtertje mee. De meeste marechaussees hadden tijdens deze opstand hun posten in Maaseik, Roermond en andere gemeenten binnen het arrondissement verlaten en waren naar de veiligere kazerne in de stad Weert gevlucht.

Stenen Brug tussen Nederland en België bij Maaseik

Vele beroepsmarechaussees die in het gebied van de opstandelingen verbleven, hadden na de deling van Nederland en België gevraagd om te mogen dienen als gendarme bij de Belgische gendarmerie die toen zopas

was opgericht. Toen koning Willem I aan de Belgische militairen de keuze gaf om ofwel de dienst te verlaten ofwel in dienst te blijven, namen 689 marechaussees officieel ontslag. Degenen die de keuze ontlieden en toch de dienst verlieten of die al verlaten hadden, werden in Den Haag beschouwd als deserteurs. Zo werd Antoine Spierts in 1830 en de medevluchters officieel als deserteurs bestempeld en als zodanig geregistreerd. Antoine vinden we als deserteur onder registratienummer 149 stamboek nummer 627. De brigade Maaseik maakte deel uit van het luitenantchap Roermond, samen met As, Bree, Roermond, Weert en Heythuysen, Compagnie 4^e divisie 's-Hertogenbosch. Op 19 november 1830 werd de Maressaussee ontbonden en vervangen door de "Gendarmerie Nationale Belge". De Gendarmes van Maaseik behielden in 1830 hun kazerne aan de Pelsstraat te Maaseik.

7. Tiendaagse Veldtocht

De Tiendaagse Veldtocht die duurde van 2 tot 12 augustus 1831 was een Veldtocht van koning Willem I der Nederlanden om de Belgische opstand met wapengeweld te onderdrukken. Deze militaire operatie werd geleid van af het garnizoen te Maastricht door Bernardus Johannes Cornelis Dibbets²⁸ (1782-1939) luitenant-generaal der infanterie en Jean Joseph Habets²⁹ (1792-1858) generaal-majoor der cavalerie. Hoewel die opzet slaagde en de opstand werd beteugeld, verkreeg België later toch zijn soevereiniteit door de dreiging van Franse militaire steun. Nederland erkende de Belgische onafhankelijkheid pas in 1839, bij het Verdrag van Londen, na een lange en kostbare volhardingspolitiek. In het verdrag van Maastricht (1843) werd de grens tussen België en Nederland vastgesteld. De rivier de Maas werd de voornaamste zichtbare grens tussen Nederlands- en Belgisch Limburg.

²⁸ Dibbets Bernardus Johannes Cornelis (baron) (1782-1939), zoon van Gerrit Jan Dibbets (1745-1813) en diens tweede vrouw Johanna Cornelia van Meurs (1760-1790), huwde met Julie Jeanette van Tengnagell, onderscheidingen Militaire Willems-Orde derde klasse, ridder in de Orde van de Unie, Lid van het Legioen van Eer en ridder in de Orde van de Reünie.

²⁹ Habets Jean Joseph (1792-1858), ridder in de Militaire Willems-Orde vierde klasse bij Koninklijk Besluit van 12 oktober 1831 nummer 92 voor zijn verrichtingen tijdens de Belgische Opstand en werd benoemd tot Commandeur der Orde van de Eiken Kroon (Groot-Hertogdom Luxemburg)

Aangezien Wijnandsrade in de volgende jaren tot 1839 ook tot het Koninkrijk der Belgen behoorde en Antoine Spiets te boek stond als deserteur kon hij in die jaren toch bij zijn familie op bezoek gaan. Zo keerde hij ook terug met zijn gezin naar zijn woning aan de Bleumerstraat te Maaseik en diende aldaar tot aan zijn dood in 1837 als gendarme aan de Belgische zijde onder Koning Leopold I von Saksen Coburg & Gotha. Na zijn overlijden in 1837 moest zijn vrouw Gertrude Penners verhuizen van de Bleumerstraat naar Aldeneik, omdat ze een dienstwoning bewoonde. Zij is daar overleden op 24 februari 1868, en werd begraven bij haar man op het kerkhof “verloren kost” te Maaseik.

Grenspaal 124 uit 1843 aan de Maas tussen Nederland en België in het dorp Stevensweert

8. Tot slot.

Ook al heeft Antoine Spiets gediend onder drie nationale legers, hij is toch altijd een jongen uit Wijnandsrade gebleven. Door de tijdsomstandigheden mocht hij hier niet blijven wonen, maar dit is meestal het lot van veel militairen. Gelukkig is hij niet gesneuveld in krijgsdienst en heeft hij de leeftijd van 48 jaar bereikt na een zeer avontuurlijk leven, waarin hij zich niet heeft weten te profileren als een held.

Jos Linssen

voor aanleg en onderhoud van al uw groenobjecten

Alles in één hand, **dat ontzorgt**

Luijten Groentechniek is een dynamisch en energiek bedrijf, dat bestaat uit een team met groene vingers, harde werkers en knappe koppen. Sinds de oprichting in 2003 hebben we al menig project met plezier mogen ontwikkelen, uitvoeren en onderhouden.

Door ons veelzijdige aanbod van diensten, bieden we onze klanten een totaalpakket aan. Zo hoeft je nergens meer naar om te kijken. Alles in één hand... dat ontzorgt!

LUIJTEN GROENTECHNIEK BV

Thermiekstraat 21,
6361 HB Nuth
(045) 565 0711

www.luijtenagroentechniek.nl
info@luijtenagroentechniek.nl

KEMBIT
innovation & intelligence

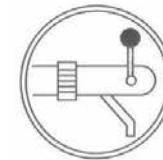

**vooruitlopen
op verandering**

Stephanusstraat 21
6363 BM Wijnandsrade
T: 06-5475 1988

SANITAIR | WATER | GAS
CENTRALE VERWARMING

E. Marell Verhuur

Evenementen-materialen

Terstraten 9, 6361 GJ Nuth Tel. 045 - 577 85 02

Rijlessen van 60 minuten
Erkend instructeur ADHD en Autisme
Schakel, automaat en aanhangwagen

www.rijschoolroger.nl | T: 06 473 824 15

Gemengd nieuws

Wijnandsrade 29 oktober 1887

— Een knaapje van 6 jaar te Wijnandsrade (Limburg) is in een ketel met kokend water gevallen. Onder hevige pijnen is het kind aan de bekomen brandwonden spoedig daarop overleden.

Wijnandsrade 3 juni 1952 – De viering van het zestigjarig bestaansfeest van de fanfare ‘St. Cecilia’ te Wijnandsrade werd zondag jongstleden ingezet met een plechtige hoogmis van dankbaarheid met de meerstemmige ‘Missa Sint Jacobi’ van J. Nieland, gezongen door het kerkelijk zangkoor. Na de H. Mis voerde de jubilerende vereniging in de kerk de Andante van H. Delchevalerie ‘Près du Clocher’ uit. Ten gemeentehuize werd ‘St. Cecilia’ toegesproken door burgemeester G. Opfergelt. Spreker bracht hulde aan de vier nog in leven zijnde oprichters, te weten de eerste directeur H. L’Ortye en de heren Van Geul, W. Steins en L. Damoiseaux. Ook de tegenwoordige directeur, de heer H. L’Ortye mocht de dank van de burgervader ontvangen, omdat de vereniging ook aan hem veel te danken heeft. Voorts werd nog genoemd de heer J. Vankan, die sedert ruim 25 jaar onafgebroken het secretariaat der vereniging heeft waargenomen. Namens de inwoners van Wijnandsrade bood de burgemeester de fanfare nieuwe uniformpetten aan. Daarna huldigde hij de heren H. L’Ortye, H. Coenen en W. Adriaans, die meer dan 25 jaar de fanfare als werkend en als bestuurslid hebben gediend. De uniformpetten werden uitgereikt door de beschermvrouwen mevrouw A. Opfergelt - van Boven en mevrouw C. Sniijders-Keybets. De president der fanfare de heer G. Muylkens dankte recht hartelijk. Dan begon een druk bezochte receptie. Daar verschenen onder meer de plaatselijke geestelijke en wereldlijke autoriteiten, het voltallig bestuur van de fanfare ‘St. Gabriël’ en deputaties van plaatselijke verenigingen. Voorzitter L. Neven van de PDV ‘Olijftak’

bood namens deze vereniging een som gelds aan. Door voorzitter J. Coonen van de reis- en spaarvereniging werd ‘St. Cecilia’ toegesproken.

Beschermvrouwe C. Sniijders-Keybets overhandigt de heer L’Ortye, directeur van de diamanten fanfare ‘St. Caecilia’ van Wijnandsrade, de nieuwe uniformpetten.

Om zes uur in de namiddag werden autoriteiten en deelnemende verenigingen op de feestweide verwelkomd. Deze deelnemende verenigingen waren: de RK zangvereniging ‘Paluda’ uit Hoensbroek en de fanfare ‘St. Antonius’ uit de Vrank (Heerlen). Zij verzorgden het openingsconcert. Op tweede Pinksterdag werd het festival voortgezet. Er werd geconcentreerd door de fanfare ‘St. Clemens’ van Arensgenhout, de Koninklijk Erkende harmonie ‘St. Laurentius’ uit Bemelen en de harmonie ‘St. Jozef’ uit Voerendaal. Het avondconcert werd verzorgd door het St. Dionysiuskoor uit Schinnen en de Koninklijk Erkende Fanfare ‘St. Cecilia’ uit Hulsberg. Op zondag 8 Juni worden de feestelijkheden

besloten. Dan zal om 3 uur in de namiddag geconcerteerd worden door de fanfare 'Les Amis Reunies' uit Ransdaal. Het slotconcert wordt gegeven door de harmonie 'De Berggalm' uit Klimmen.

Uit het archief van Jack Jetten

Volks-/Schooltuin 't Paradijsje (foto: Kirsti Heijnen)

Sjpreuke van moeder, deil 4

In 'Bulletin Wijnandsrade 62' startten wij een reeks met Limburgse volkswijsheden, opgetekend uit de mond van de generatie van onze ouders en grootouders. Dit allemaal geïnspireerd door Tina Luijten-Daemen (de moeder van Jo Luijten), die graag uit de hoek kon komen met oorspronkelijke dialectwoorden en grappige of diepzinnige spreuken. Haar zoon Jo is op een gegeven moment 'haar gezegdes' gaan opschrijven, zodat het nageslacht er nog altijd van kan genieten. Hierna volgt weer een tiental volkswijsheden afkomstig van zijn moeder. Wij hebben daarbij zoveel mogelijk de spelling overgenomen gebaseerd op haar uitspraak, in de hoop en verwachting daarmee ook zo dicht mogelijk in de buurt te blijven van de oorspronkelijke spelling.

Kent u ook oude gezegdes (én hun uitleg)? Dan mag u die aan ons doorgeven, zodat wij ze in een volgende editie van dit bulletin kunnen opnemen. U kunt ze mailen naar jam.luijten@ziggo.nl of w.oehlen@kpnmail.nl.

Jo Luijten Wiel Oehlen

Zoeê zak, zoeê zoad. Zoeê bingel, zoeê droad.
(Zoals de ouden zongen, zo piepen de jongen).

Laote veer beginnen zag de vos taegde de hinne.
Dan pakke veer de haan 't ieësje aan.
(Pak de moeilijkste klus het eerst aan,
dan is de rest een stuk eenvoudiger).

Gaër doeët laef lang.
{Het lichaam is vaak sterker dan de geest}.

Haaf miert spaart de koeëk de kierts.
(Als de dagen gaan lengen is binnen minder licht nodig).

Verzurg eur boet, dat is gein douf noeët.
(Je huis goed verzorgen, levert vaak voordelen op).

Kaartgeld is gelieënd geld.
(Kaarten is niet alleen winnen maar ook verliezen).

Verlaat dich noeëts op 'n voel ei.
(Ga alleen in zee met personen of bij zaken die je kunt vertrouwen).

De mos dich rikke nao de dikke.
(Doe alleen wat je aankunt).

Nieks is good in 'n aoch.
(Bescherm je ogen goed, want zij zijn heel erg kwetsbaar).

Maedjes die fluite kriege jonges mit duite.
(Meisjes die zich aantrekkelijk presenteren, vallen sneller
in de smaak bij jongens met geld en aanzien).

Herkomst: Tina Luijten-Daemen

Wordt vervolgd

**drukkerij
jacobs**
schimmert - Ulsstraten
045 - 404 16 25

Adreskaartjes · Autobeletteringen · Brochures · Copservice · Digital printing
Familiédrukwerk · Folders · Geboortekaarten · Gelegenheidskaarten
Gevelbeletteringen · Handelsdrukwerk · Laserdruk · Merchandising
Printen · Raambeletteringen · Reclameborden · Spandoeken Stationery
Stempels · Stickers · Textieldruk · Visitekaarten · Webdesign · Zeildoeken

Als het om meer dan alleen drukwerk gaat!

Heuts **Assurantiën**

**Voor een
verzekerd
bestaan...**

**VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN
PENSIOENEN**

Heuts NUINHOFSTRAAT 88
NUTH
HOOFDSTRAAT 103
LANDGRAAF
045 - 524 46 36

zekerheuts.nl

Natuurlijk gezond

Swierderkerkweg 6 • Wijnandsrade
www.menvita.nl • 06-52618142

Een korte kennismaking

Angelique Manders-Muijtjens wil u graag op deze wijze laten kennismaken met haar praktijk Menvita (mens en leven) die sinds februari 2019 gevestigd is aan de Swierderkerkweg in Wijnandsrade. Haar doel is mensen te helpen die op de een of andere manier vast zijn gelopen in een deel van hun leven of in hun gezondheid.

De reguliere zorg houdt zich specifiek bezig met de technische en biologische kanten van het lichaam. Als therapeut heeft zij daarentegen gekozen voor individuele aanvullende zorg om zo, vanuit een andere invalshoek, mensen te helpen om het vertrouwen in zichzelf terug te vinden, anders met stress om te gaan en/of hun genezingsproces te ondersteunen. Zij gelooft in het zelf genezend vermogen van het lichaam. Haar behandelingen zijn voor zowel volwassenen als kinderen toegankelijk. Indien aanvullend verzekerd worden de behandelingen deels vergoed via de aanvullende zorgverzekering. Heeft u interesse dan kunt u geheel vrijblijvend een afspraak maken voor een kennismakingsgesprek.

Like us on

lortyetuin.nl

- SIERBESTRATING EN NATUURSTEEN
- GRINDSCHERMEN EN SCHANSKORVEN
- KUNSTSTOF SCHUTTINGEN
- TUINHUISJES EN TUINHOUT
- ZAND, GRIND, SIERSPLIT EN TEELAARDE
- KERAMISCHE TEGELS (BINNEN EN BUITEN)
- TUINMEUBELEN
- PARASOLS
- TUINVERLICHTING
- TUINDECORATIE
- VERANDA'S
- KUNSTGRAS
- VLONDERS
- EN MEER ...

L'Ortye - Tuin Deco Bouw
Thuis in Tuinen...

L'Ortye Tuin-Deco-Bouw • De Koumen 1A • 6433 KG Heerlen Noord (Hoensbroek)
T 045 - 528 02 02 • F 045 - 523 33 20 • Parkstad 8519 • E info@lortyetuin.nl

Adverteerders	Sponsoren
Luijten Groep BV	Kapsalon Boermans Wijnandsrade
Petit Verbindt	Huisartsenpraktijk Hobus P.P.M.
Kliniek Mosaderma	Picoplast Wijnandsrade
Kapsalon La Vie Petit	Fysiotherapie Praktijk Jopie Dieren
De Naamse Steen Wijnandsrade	Gitek Sport Nuth
Kembit Wijnandsrade	Lugé Haarden Wijnandsrade
Webwinkel Natuurlijker leven	Autobedrijf Jo ten Oever Nuth
Rijschool Roger	Transpo Nuth
Erwin Marell Verhuur Nuth	Moonen Bouw BV Nuth
Bionova NV	Adviesbureau Storms Nuth
WRM Makelaars Wijnandsrade	Marell Elektrotechniek
Tuincentrum/Bloemisterij De Osseploeg	Haleco Nuth
Koudetechniek Sproncken Schimmert	Boerenbond Nuth
IFH Hagemans Hulsberg	Wijnhuis L'Ambiance Hulsberg
Herberg De Haversack Nuth	Autobedrijf Mennens
Visumbureau Limburg	Verloskundigen Greven/ Slabbers
Motorenrevisie Steins Valkenburg	Friture De Ziepe Nuth
Bouwbedrijf Gerards	Smink Architecten Hulsberg
Canisius Stroopfabriek	Abacus-bijlessen
Heuts Assurantiën Nuth	
Klussenbedrijf W. Maessen V.O.F.	
DAS Montage	
Hip Tafelen	
Zorgboerderij "A Gen Ling"	
Krutzen Installaties	
Schildersbedrijf Vankan Nuth	

Bestuur en redactie bedanken de adverteerders en begunstigers voor hun financiële bijdrage!

Deze publicatie is mede tot stand gekomen met medewerking van drukkerij Jacobs uit Schimmert.

De Vrienden van Wijnandsrade

Opricht op 22 december 1981 als 'De stichting Vrienden van Wijnandsrade', sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging

Rekeningnummer

NL 57 RABO 0137 7984 90 voor donaties en de betaling van boeken (e.d.),
NL 43 RABO 0137 7363 71 voor de betaling van de contributie, ten name van Vrienden van Wijnandsrade.

Website: www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Wilfried Dabekaussen (045 – 524 13 20), secretaris: Rinus van den Nieuwenhof (045 – 524 28 27, Pijlsstraat 3, 6363 BT Wijnandsrade, r.nieuwenhof@home.nl), penningmeester: Rein Krikke (045 – 565 01 21), ledenadministrateur: Ria Marell (045 – 524 51 67)

Algemeen bestuur

Louis Cordewener (045 – 524 10 55), Nicolle Driessen (045 – 527 43 80), Hubert Gerards (06 – 5349 3374), Karien Goessens-Schrijen (06 – 1310 8958), Jack Jetten (045 – 524 11 35), Jo Luijten (045 – 524 24 29), Henk van Malkenhorst (045 – 524 23 44), Math Marell (045 – 524 17 05), Wiel Oehlen (045 – 524 48 98), Jos L'Ortye (0475–401 221), Esther Steins (06 – 2345 4919)

Erevoorzitters

F. Cortenraad, J. Jansen (†)

Ereleden

J. Berger, H. Beckers (†), H. Binderhagel, T. Bloebaum-Habets (†), E. Brongers (†), E. Coenen-Vaessen (†), G. Cox, J. Habets (†), M. Jansen, J. Jetten, T. Kickken-Senden (†), H. Kuijpers, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell (†), Z. Meessen, W. Oehlen, J. L'Ortye, J. en A. Pijls-Emonds, Chr. Rutten, Désirée Schmalschläger, A. Teheux, H. Vos, J. van der Zee (†)

